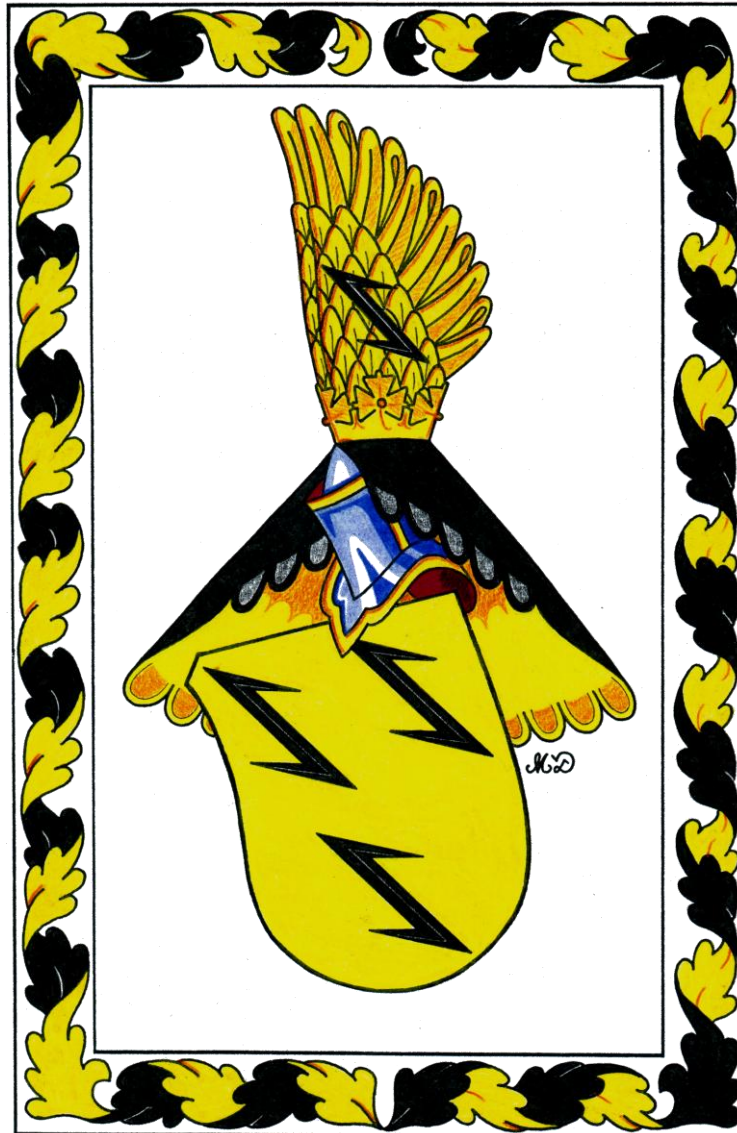

J IHOČESKÝ HEROLD

Časopis o historii a pomocných vědách historických

Hockové z Zweibruku

2/2004

Zajícové z Valdeka

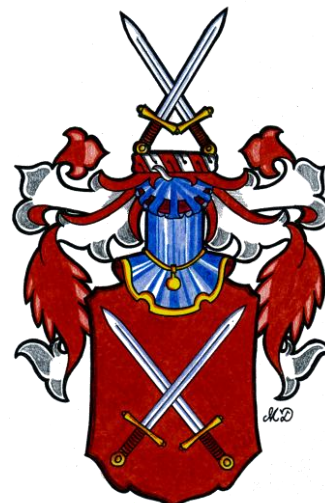
Běškovcové z Běškovic

Čeští králové

Jan z Lestkova

Jeník z Mečkova

Litvín z Klinštejna

Pěšík z Komárova

Knižata z Hanau

<i>Autor příspěvku</i>	<i>Název článku</i>	<i>strana</i>
<i>Ing. Milan Daněk</i>	<i>Znaky majitelů hradu Valdeka</i>	2
	<i>Obsah</i>	3
<i>Ing. Milan Daněk</i>	<i>Úvodník</i>	4
<i>Miroslav Milec</i>	<i>Rytíř či podvodník</i>	5
<i>M. Kalašová</i>	<i>Střípky z historie - hrad Valdek</i>	9
<i>Roman Dusil</i>	<i>Genealogie rodu Radkoviců z Mirovic – 1.díl</i>	11
<i>Ivan Vilímek</i>	<i>Nejasnosti až záhady v genealogii</i>	18
<i>Mgr. Václav Vondra</i>	<i>Historie sirkařství na jihu Čech</i>	26
<i>Jiří Müller</i>	<i>Neznámý znak z kanovnického domu v Hradci Králové</i>	28
<i>Mgr. Václav Vondra</i>	<i>Jak byl zavražděn purkmistr</i>	31
<i>Ing. Milan Daněk</i>	<i>Postřehy ze zájezdu za hrady na Příbramsko a Berounsko</i>	34
<i>Mgr. Vl. Červenka, M. Kalašová</i>	<i>Střípky z historie - hrad Týřov</i>	40
<i>Ing. Milan Daněk</i>	<i>Zprávy, informace, recenze</i>	43
<i>Ing. Milan Daněk</i>	<i>Galerie českých šlechtických rodů</i>	46
<i>Ing. Milan Daněk</i>	<i>Znaky českých šlechtických rodů</i>	47
<i>Ing. Milan Daněk</i>	<i>Znaky majitelů hradu Týřov</i>	48

Jihočeský Herold č. 2/2004
Časopis o historii a pomocných vědách historických
vydáván 2x ročně
číslo 2/2004 vydáno v Českých Budějovicích dne 12.12.2004
vydavatel : Ing. Milan Daněk, Dlouhá 18, 370 11 České Budějovice
evidenční číslo MK ČR E 14574

u časopisu není prováděna jazyková korektura

úhrada nákladů na vydání ve výši 30,- Kč

Kontaktní adresa pro příjem příspěvků:
Ing. Milan Daněk, Dlouhá 18, 370 11 České Budějovice
Telefon: 737 438 029 po celý den
e-mail: danek@zoo-ohrada.cz

Opět po půl roce se setkáváme u dalšího čísla časopisu Jihočeský Herold. Obsah prvního řádného čísla se setkal s příznivým ohlasem, což nám potvrdilo, že jsme se snad vydali správným směrem. Nicméně bych Vás všechny, kterým se časopis dostane do ruky a přečtete si byť třeba jen jeden článek, chtěl požádat o Vaše připomínky, případně náměty, kterými by se měl časopis zabývat. Za jakoukoliv, byť třeba i kritickou poznámku budu vděčný.

Letošní rok by se bez nadsázky dal označit rokem jihočeských rybníkářů, či přesněji rokem Jakuba Krčína z Jelčan. Snad právě z toho důvodu, že v letošním roce bylo oslavováno 400 výročí úmrtí tohoto bezesporu velice zajímavého člověka. V posledních dvou letech vyšlo několik publikací, které se jeho osobou zabývali, ta poslední, nazvaná Rožmberkův Krčín a Krčínův Rožmberk byla napsána jihočeským spisovatelem Miroslavem Hulem a přišla na pulty knihkupectví právě v letošním roce. A podle nejnovějších zpráv v letošním roce byla vydána další kniha o tomto zajímavém rybníkáři – kniha z pera Václava Křístka s názvem „Cesta na poledne“ ale není faktografickou literaturou, jedná se o román, jehož námětem je život Jakuba Krčína z Jelčan v období let 1558 - 1559. Je to období, ve kterém není v historických pramenech jméno Jakuba Krčína zmiňováno – to dalo spisovateli možnost nastínit čtenáři jednu z možností, jak se mohly vyvíjet osudy Jakuba Krčína.

Dokonce i v našem časopise, konkrétně v posledních dvou číslech jsme se životem Jakuba Krčína a také událostmi, které byly v souvislosti s 400 výročím jeho úmrtí uspořádány zabývali. Na počest tohoto jihočeského šlechtice a rybníkáře byla vydána Českou národní bankou pamětní mince, jejíž návrhy bylo možno shlédnout na výstavě v loveckém zámku Ohrada v Hluboké nad Vltavou a jejíž výslednou podobu jste již od února letošního roku mohli získat v pobočkách ČNB. A konečně, v Třeboni na hrázi rybníka Svět, nedaleko od nástupiště parníků byla v červenci letošního roku při třeboňských slavnostech odhalena socha na jeho počest. Pro ty, kteří zatím neměli možnost se do Třeboně na tuto novou dominantu hráze rybníka podívat připojuji dva její snímky.

A vzhledem k tomu, že se Vám toto číslo našeho časopisu dostává do rukou nedlouho před koncem roku 2004 dovoluji Vám, jménem svým i všech dobrovolných spolupracovníků, se kterými pro Vás tento časopis připravuji, popřál do roku 2005 mnoho štěstí, zdraví a spokojenosti.

Theobald Hock z Zweibrückenu (též Zwabrucku, Zwaibrucku, Cvaibruku i Hokenau) služebník a německý sekretář Petra Voka z Rožmberku byl přijat ke dvoru rožmberského vladaře na jaře roku 1600 na přimluvu svého příbuzného Jana Hocka z Cvaibruku písaře apelačního soudu v Praze a doporučení vlivného rudolfinského komorníka Jeronýma Makovského z Makové.

Přestože stár teprve 27 let, mluvil a četl latinsky, francouzsky, německy, italsky a trochu řecky, česky však neuměl. K jeho povinnostem patřilo vyřizovat německou korespondenci se vším, co k tomu patřilo a dále nakupování uměleckých předmětů, hlavně knih po celé Evropě ve spolupráci s knihovníkem a archivářem Václavem Březanem. Oblékal se s elegantním vkusem podle poslední renesanční módy do drahého anglického sukna černé barvy se zlatými a bílými doplňky, rád vybraně stoloval a dobře bydlel, ovšem na útraty rožmberského domu. Miloval zlaté šperky a peníze, které dovedl obdivuhodně shromažďovat. Byl výřečný a obratný v jednáních a Petru Vokovi zprostředkoval diplomatická a politická jednání hlavně s knížetem Kristiánem z Anhaltu.

Od příchodu do Čech vystupoval jako šlechtic s predikátem, ale bez inkolátu k české zemi. Jako projev uznání za jeho služby požádal Petr Vok komorníka Jeronýma Makovského o přimluvu u císaře Rudolfa II. o potvrzení šlechtického stavu pro bratry Theobalda a Anastáze Hockovi. Již 4. února 1602 vyšel z císařské kanceláře erbovní majestát který vyzdvihuje a potvrzuje predikát pro oba bratry a erb popisuje takto: „...štit zlatý neb žlutý a v něm tři černé háky na způsob řeckého znamení malovaná do trojhranu sestavená, helmici s korunou nad ni dvě křídla zlatá na každém z nich po černém háku“ (vyobrazení znaku se nachází na titulní straně tohoto časopisu). V té době žádného z nich český sněm nepřijal za řádného obyvatele Království českého, ani domácí nižší šlechta do rytířského stavu. S tím nebyl ambiciózní Theobald Hock spokojen a za pomoci příbuzného Jana Hocka shromáždil písemnosti, kterými chtěl doložit starobylost svého šlechtického rodu a tím dosáhnout rychlého přijetí za obyvatele Království českého a polepšení erbu. Jak se později ukázalo, všechny předložené písemnosti byly falza, které Petr Vok překryl svou autoritou a postoupil je císaři.

Výsledek na sebe nenechal dlouho čekat a císařským majestátem ze dne 30. května 1607 byl bratřím Theobaldovi a Anastázimu erb polepšen s právem pečeti červeným voskem. K tomuto polepšení se mi nepodařilo získat více informací, jen A. Rybička uvádí: „... nad korunou královskou a mezi dvěma rohy buvolími lva celého...“. Popis je shodný s jedinou objevenou pečetí na dluhopisu Petra Voka z Rožmberka datovaného dne 19. září 1611 (viz obr. č. 1). Listina je uložena ve Státním oblastním archivu v Třeboni pod signaturou CR registratura, karta 126. Pečeť průměru 39 mm je pod papírovou plikou dost nezřetelná a prořízlá stejně jako dvě další pečeti – to značí, že dluhopis pozbývá své účinnosti. **Pečetní erb, který není znám, zatím nebyl nikde uváděn a publikován je poprvé (obr. č. 3)** Velikost a provedení této pečeti napovídá něco o svém majiteli – o velké domýšlivosti a zpupnosti. Pečeti takové velikosti používaly jen význačné, starobylé a mocné šlechtické rody. Na fotokopii listiny lze porovnat velikosti jednotlivých pečeti – první zleva je pečeť Petra Voka z Rožmberka, druhá Jana Jiřího ze Švamberka, dědice rožmberského panství a poslední právě Theobalda Hocka. Theobald Hock díky svému vystupování, vyznačující se sebevědomím a panovačností ale hlavně díky vlivu rožmberského vladaře se dokázal vyšvihnout mezi politicky vlivnou šlechtu. Díky tomu jsou v březnu roku 1610 erbovní strýcové Hockovi přijati za obyvatele Království českého a proto již mohli kupovat statky a vkládat je do desk zemských – to byl cíl jejich snažení.

Téhož roku prodává Petr Vok z Rožmberka Theobaldu Hockovi za symbolickou cenu 1.000 kop grošů českých tvrze Žumberk s 52 poddanými, farou, mlýnským kolem, pilou, sladovnou a

pivovarem a rychtu Chvalkovskou s 71 poddanými, dvěma mlýnskými koly, to vše v devíti vesnicích. Majetek byl ohodnocen na desetkrát vyšší cenu. Rožmberský vladař požadovanou částku svému „nepostradatelnému sekretáři“ v té době prvnímu úředníku na zámku odpouští a vše nechává zapsat do desk zemských. Takto materiálně zabezpečen Theobald uvažuje o ženění. Vyhlédl si za manželku Anežku Kolichrejtárovou z Kolichrejtů (její znak vytesaný do kamene lze vidět na tvrzi v Žumberku). Svatba se konala dne 27.září 1611 na zámku v Třeboni, kde se sjela významná šlechta. Svatební veselí trvalo po tři dny, vypilo se při něm 40 věder vína a přitom o několik pokojů dále umíral ve své posteli rožmberský vladař Petr Vok.

Po smrti Petra Voka žije Theobald trvale na tvrzi v Žumberku, ale ještě před tím se rozdělil o své panství s Janem Hockem, kterému z neznámého důvodu přenechal Chvalkov. Nerovné rozdělení mezi lakomými a panovačnými strýci zapříčinilo spor, který se rozrostl v bezmeznou nenávist. Theobald Hock, jako protestant nebyl u poddaných v oblibě a když nechal vyklidit kostel a upravit jej ke svému vyznání, byl nenáviděn.

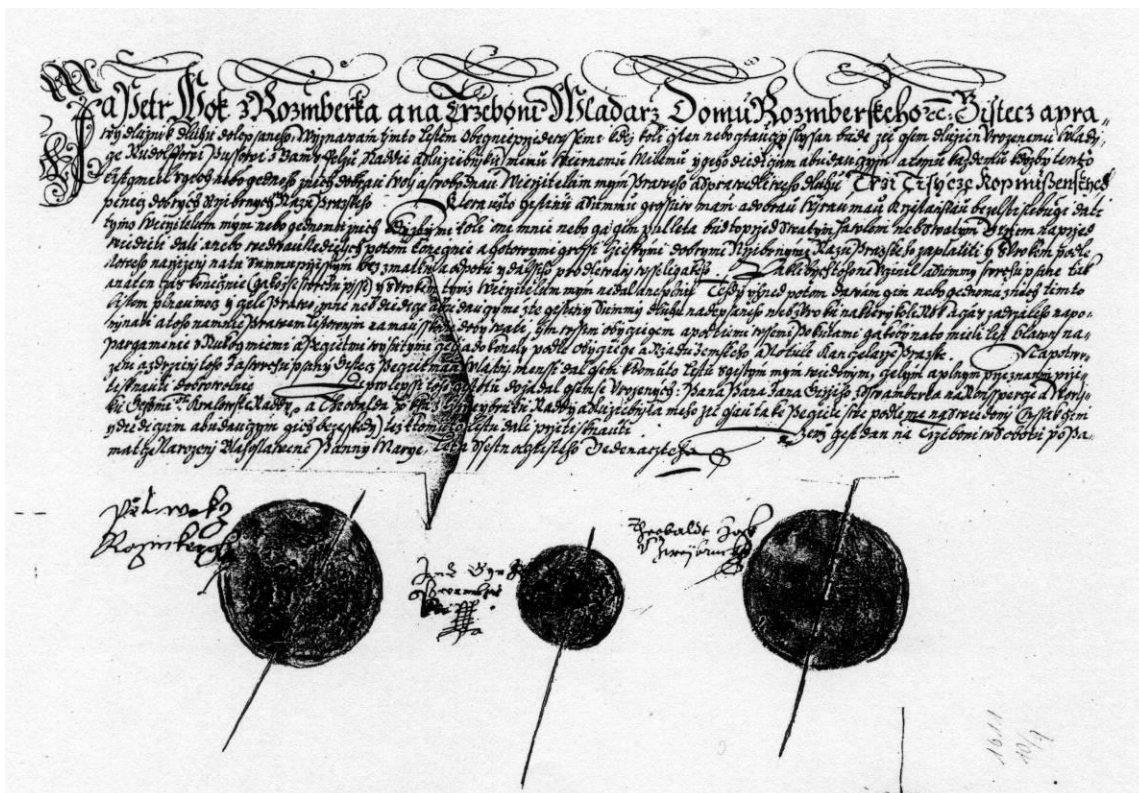
Roku 1617 je Theobald Hock obeslán do české dvorské kanceláře a obviněn z falšování rodových písemností, neoprávněného získání šlechtického titulu a také pozměňování závěti Petra Voka z Rožmberka hlavně ve svůj prospěch. Z tohoto důvodu byl 10.července 1617 uvězněn v Bílé věži. V průběhu zdoluhavého vyšetřování byl také několikrát útrpně vyslýchán. Byl mu zabaven veškerý majetek, jeho manželka musela narychlo opustit tvrz v Žumberce, veškeré písemnosti, peníze, šperky, obrazy, ale například i 280 knih bylo odvezeno do Prahy. Kruté výslechy a mučení přerušila až 23.května 1618 pražská defenestrace. Byl odsouzen ke ztrátě cti a majetku a propuštěn v červenci roku 1619 z Bílé věže. V dalších letech bojuje proti Habsburkům ve falcké válce v Porýní. Hockova manželka Anežka Kolichrejtárová zůstala v Čechách, nikdy se ale nedomohla vrácení majetku a roku 1624 je uváděna jako vdova. Neslavný konec pro ctižádostivého dobrodruha a intrikána – byl to šlechtic, nebo podvodník?

Podpis Anastázi Hocka z Zwaibrucku na dopisu jímž zve purkmistra a radu města Českých Budějovic na svatbu svého bratra Theobalda

Anastázi Hock, bratr Theobalda, neměl takové ambice jako bratr, žil v jeho stínu a nikdy se nezúčastnil jeho intrik a podvodů. Do Třeboně přišel až v roce 1602 a zařadil se spíše mezi měšťany. Byl na svou dobu velice vzdělaný, vystudoval lékařství. Ny zámek byl přijat jako „služebník tělesný a komorník“, teprve 29.června 1611 jako „lékař životní pana vladaře“. V Třeboni se také roku 1610 oženil, ale není známo, že by vlastnil nemovitý majetek. Nemnoho písemného materiálu se dochovalo v archivech v Českých Budějovicích a Třeboni. Po smrti Petra Voka není o Anastázovi v Třeboni žádných zpráv. V roce 1620 je jmenován mezi služebníky krále Bedřicha. Užíval stejného znaku i predikátu jako jeho bratr Theobald.

Jan Hock z Hockenau, který se podepisoval také z Cvaibruku, přišel do Čech roku 1594 a získal místo písaře u apelačního soudu v Praze. Později byl vlivným úředníkem císařské kanceláře. Byl pověřován rozličnými jednáními a důležitými poselstvími a za jeho věrné a platné služby mu císař Rudolf II. propůjčil 12.června 1611 titul císařský dvorní rada. Také on se oháněl starobylostí svého rodu a usiloval o legalizaci svého šlechtictví. Spolu s Theobaldem Hockem, svým příbuzným, zfalšoval některé písemnosti o svém původu, které předložil dvorské kanceláři. Císařským majestátem ze dne 22.března 1605 byl vyzdvižen do šlechtického stavu v českých zemích s erbem a predikátem „z Hockenau“. Taktéž roku 1610 spolu se svým erbovním strýcem Theobaldem Hockem byl přijat za obyvatele země České

s právem kupovat pozemky a zapisovat je v desky zemské. Za jakých okolností získal roku 1610 od Theobalda Hocka větší část právě nabytého panství, jmenovitě rychtu Chvalkov? Snad jako úplatek za spoluúčast na padělání písemností a svém šlechtickém původu. Kdo ví? Žije stále v Praze, zastává své funkce a majetek řídí na dálku. V té době se také poprvé žení s Markétou Mollerovou. Pro jeho neurvalé a chamtivé chování vznikají mezi ním a Theobaldem Hockem hádky. Tyto hádky vrcholí až stihomamem, když obviní několik poddaných, že jej chtěli úkladně zavraždit jedem (viz článek F.Čapka). Roku 1617 je obžalován z padělání listin svého šlechtictví a uvržen do Bílé věže. Byl odsouzen ke ztrátě cti a statků a navždy vypovězen ze země. Rychta Chvalkov mu byla konfiskována. Ale již roku 1618 nalézáme Jana Hocka v Jindřichově Hradci pod ochranou mocného Viléma Slavaty, kde používá predikátu von Hockenau. Co mohlo spojovat protestanta a tvrdého katolika dohromady je další záhada. Ve službách Viléma Slavaty nabyt opět bohatství a podruhé se oženil s Kateřinou, rozenou Radkovicovou, která jej přežila. Jan Hock umírá v lednu roku 1648 v Jindřichově Hradci. Co se týká erbu, neměl nikdy polepšený a na pečeti nikdy nepoužíval klenot (viz. obrázek č. 3 – kresleno dle pečeti na listině z SOkA Č.Budějovice, signatura - chronologická řada 38, 30letá válka 14. a další). Popis znaku: „šikmo položený zlatý nebo žlutý štít na něm tři háky černé 2,1 nad štítem turnajská přilba s korunkou bez klenotu“.

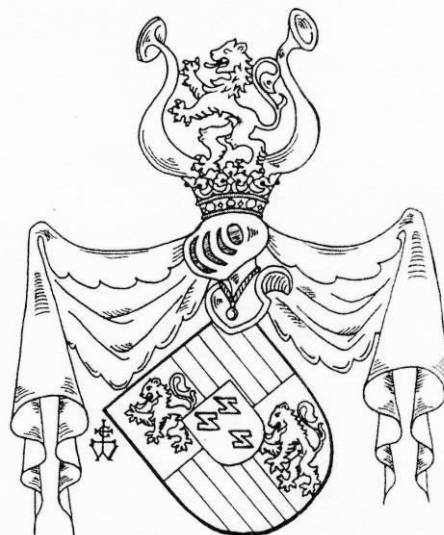
Listina s pečeti Petra Voka z Rožmberka, Jana Jiřího ze Švamberka a Theobalda Hocka z Zwaibrucku (obr.č. 1)

Na třeboňském zámku v Dvořanské světnici je vymalován soubor erbů dvořanů a služebníků Petra Voka z Rožmberka z roku 1607. Tento soubor byl dále doplněn za vlády Jiřího ze Švamberka v roce 1614. Bohužel původní soubor těchto erbů byl Josefem ze Schwarzenberga v roce 1761 odstraněn. Některé erby byly jen zabíleny, ale některé nenávratně zničeny otlučením omítky až na cihly. Soubor těchto erbů, tak jak jej můžeme vidět v současnosti pochází z roku 1914 od vídeňského restaurátora T. Melichara podle návrhů tehdejšího ředitele archivu F. Mareše. Přestože autor návrhů a restaurátor čerpali informace

podle Světeckého rukopisu a dle heraldické literatury od Augusta Sedláčka, Martina Koláře a Vojtěcha Krále z Dobré Vody, oba dva se dopustili mnoha omylů a chyb.

Součástí tohoto souboru je také erb Theobalda Hocka, který mohou návštěvníci vidět v rohu u kachlových kamen. A právě i na jeho erbu je vidět, jakých chyb se restaurátoři v roce 1914 při restaurování dopustili. Zobrazené háky na štítě i v klenotu jsou obrácené oproti jejich zobrazení na pečetích, které se dochovali v archivu na listinách jím signovaných. A na těchto pečetích musí být znak proveden vždy správně.

Obšírně pojednává o Dvořanské světnici a jednotlivých osobách, jejichž znaky jsou zde vymalovány i J. Hrdlička a M. Fiala v Heraldické ročence z roku 1991. Ale ani oni se nevyvarovali určitých nepřesností a omylů.

obr.č. 2

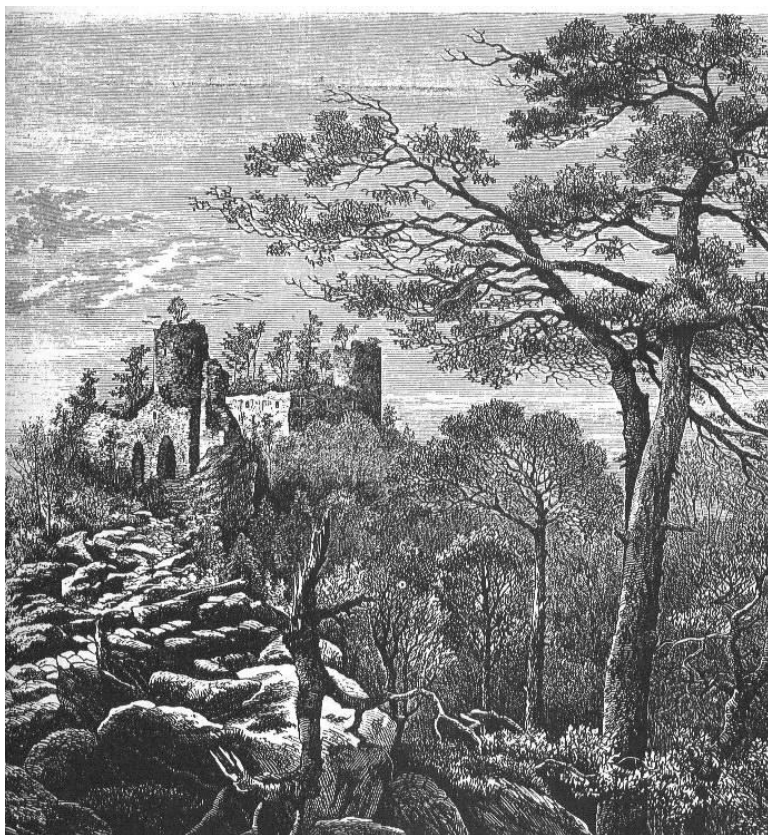
Pečeť Theobalda Hocka z Zwaibrucku

Znak Theobalda Hocka z Zwaibrucku

Použitá literatura a prameny:

Václav Březan	Život Petra Voka z Rožmberka, 1879
Václav Březan	Životy posledních Rožmberků II., 1985
V. Bůžek	Rytíři renesančních Čech str.56, 1995
August Sedláček	Rozvržení sbírek a berní k roku 1615. – str. 36 a 37, 1869
J. Pánek	Poslední Rožmberkové, 1989
F. Čapek	JSH, ročník 1958, str. 121
August Sedláček	Českomoravská heraldika II., 1925, str. 438
August Sedláček	Hrady, zámky a tvrze České, díl III., str. 246
A. Rybička	ČČM r. 1881, str. 371
F. Teplý	Dějiny Jindřichova Hradce, 1935, díl I., sv. 3, str.108 a další
Kolektiv autorů	Ottův slovník naučný, 1993, díl XI., str. 135,
T. V. Bílek	Dějiny konfiskací I., 1883, str. 163
Milan Mysliveček	Erbovník I., 1993, str. 135
Kolektiv autorů	Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku, 1986, díl V., str. 226
Milan Mysliveček	Krasohled Český, 2001, díl IV., str. 115
	Archivní fondy SOA Třeboň a SOKA České Budějovice
Hrdlička, Fiala	Heraldická ročenka 1991, str.40

Počátkem druhé poloviny 13.století si rod Buziců v brdských lesích na ochranu svého rozsáhlého panství postavil hrad Valdek (německy Waldecke). Jako první se po něm psal roku 1263 Oldřich Zajíc, purkrabí Pražského hradu a zakladatel prvního augustiniánského kláštera v Čechách, pojmenovaného později Svatá Dobrotivá – původní jméno Ostrov. Po Oldřichově smrti roku 1271 získali jeho synové Oldřich ml. Žebrák a Zdislav Valdek. Významnou osobností rodu byl Oldřichův vnuk Vilém, nejvyšší maršálek a královský podkomoří, ochránce Elišky Přemyslovny, nazývaný též „Zajíc srdce udatného“. Z jeho šesti synů zdědil Valdek Oldřich, jenž roku 1344 hrad a panství prodal Ctiborovi a Protivovi Běškovcům z Běškovic. Roku 1346 byl hrad obléhán Děpoltem z Rýzmburka, který se tak snažil vyřešit svůj spor s Běškovci. Hrad byl po třídenním obléhání dobyt, vypálen a zpusťošen, ale zřejmě záhy opraven. Kdo tak učinil není známo, neboť vladykové z Běškovic po roce 1355 seděli v Neumětelích a majitele Valdeka z druhé poloviny 14.století neznáme.

Hrad Valdek na staré rytině

Snad již tehdy byl hrad v přímém držení krále, neboť i s panstvím tvořil od roku 1331 královské manství. Proto se také Valdek stal v období husitských válek oporou katolické strany. V 15.století držela hrad Valdek řada nevýznamných osob, z nichž za zmínku stojí pouze Jan z Lestkova (+ 1429). Dvořan krále Václava IV., který roku 1422 uzavřel příměří s pražany, kališník Jeník z Mečova, připomínaný zde v roce 1433, či Litvín z Klinštejna a na Hořovicích. Po smrti Litvína z Klinštejna roku 1509 získal Valdecké panství od krále Vladislava Jagellonského do dědičného vlastnictví Kunata Pešík z Komárova.

Někdy ve druhé polovině 16.století se Pešíkové z Komárova rozhodli pro úpravu hradu v pohodlnější sídlo. Byl upraven především severní palác, v jehož venkovní zdi byla vylámana nová okna, podobně se tak stalo i v hlavním paláci. Navzdory těmto úpravám hrad dále chátral a Pešíkové z Komárova neměli dostatek finančních prostředků na jeho údržbu. Václav Pešík, jenž hrad zdědil roku 1586, si vystavěl novou tvrz v nedalekých Podluzích a proto se z rozpadajícího hradu odstěhoval. Pro účast ve stavovském povstání byla Václavovi zkonfiskována třetina majetku, přičemž ve výčtu statků z roku 1623 se také uvádí „zámek v lese pustý řečený Valdek“. Na sklonku 19.století byl hrad, tehdy součást hořovického velkostatku knížat z Hanau, v duchu tehdejších romantických představ poněkud opraven.

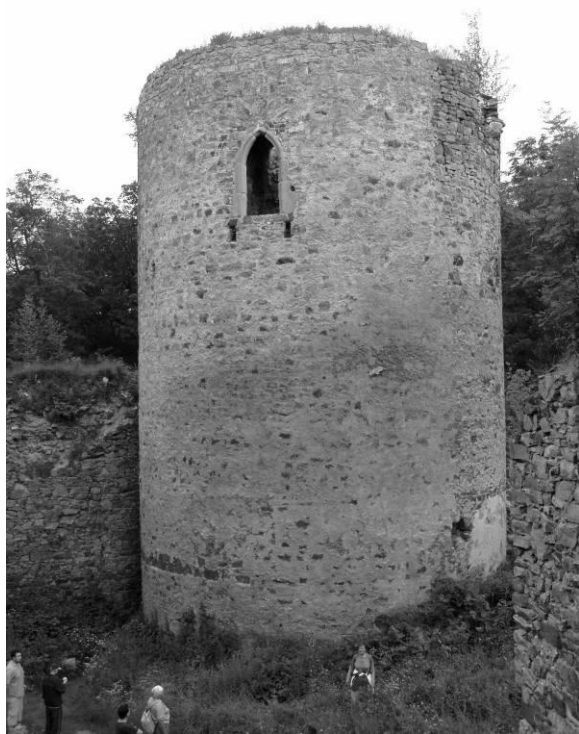
Zejména byla osazena nová ostění do brány a branky jimiž se vstupuje do hradu a do oken severního paláce.

Nová brána

Stěna severního paláce

Věž hradu Valdek

Dominantou hradu je věž, do dnešních dnů 18 metrů vysoká se zdmi o síle 3,6 metru a celkovým průměrem 10 metrů. Věž měla 4 patra a byla přístupná pouze z ochozu přilehlé hradby po pavlači gotickým portálkem na jižní straně věže ve výši třetího patra. Spolu s jižním palácem, jehož nádvoří strana se zřítily, je věž nejstarší částí hradu. Přizemí jižního paláce bylo později přepaženo příčkami, čímž vznikly tři místnosti, v prvním patře se nacházel sál s krbem. Severní palác je mladšího data, stejně jako nádvoří vzniknuvší přihrazením k jihovýchodnímu boku jádra. V tomto novém nádvoří se v polookrouhlém baštovitým výběžku nacházela cisterna (popř. studna), vedle ní nová brána s hlavním portálem a brankou pro pěší, dnes s romantickými ostěními. Původní a již nevyhovující brána při SZ patě věže tak mohla být zrušena a mohl zde vzniknout severní palác spojením staré severní hradby a obloukovité mladší hradby před ní.

Fotografie použité v tomto článku jsou z archivu autora článku.

Použitá literatura a prameny:

<i>kolektiv autorů</i>	<i>Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku IV., Západní Čechy, Praha 1985</i>
<i>Tomáš Durdík</i>	<i>Ilustrovaná encyklopedie českých hradů, Praha 1999</i>
<i>kolektiv autorů</i>	<i>Čas hradů v Čechách 2, Praha 1995</i>

Původ a nejstarší členové rodu.

Předkem rodu Radkoců byl Heřman z Letů a později Otík, který měl v držení roku 1404 část města Mirovic. Po něm se rod nazýval „z Mirovic“. Druhé příjmení získal rod od Radkovic v 15.století.

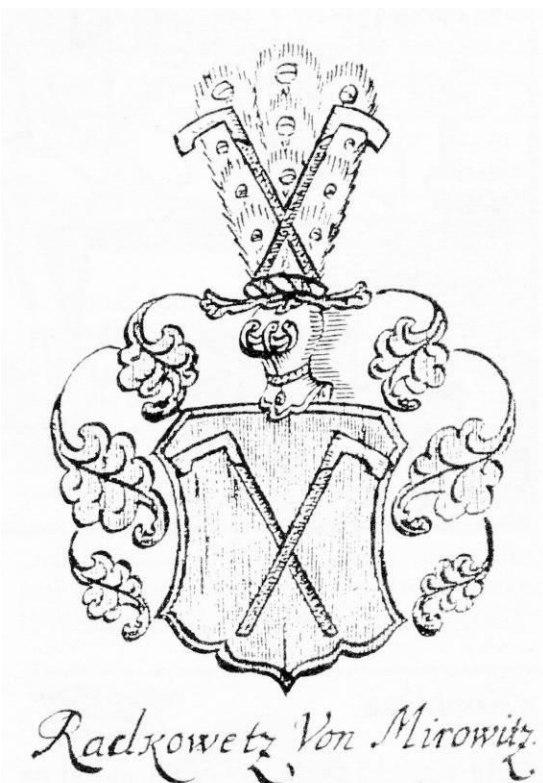
V roce 1436 se objevuje jméno komorního písaře Martina Radkovce a 13.listopadu 1449 opovídá Jiří z Poděbrad proti Fridrichu, knížeti Saskému a spolu s ním krom jiných i bratři Oldřich a Zikmund z Mirovic, jinak řečený „Široký“. Roku 1452 žil také Václav Radkovec z Mirovic.

1. Jan Radkovec z Mirovic

Radkocové posléze opouštějí mirovickou krajinu a stěhují se do Chřešřovic (okres Písek), kde jak píše August Sedláček „byl poplužní dvůr, na němž také bylo lovčovství jako služba ke hradu píseckému. Týkalo se to tuším lesův za Mlaky a těch, které byly u Vltavy“. Na tomto dvoře seděl od roku 1461 pětadvacetiletý Jan Radkovec z Mirovic (narozen roku 1436) psaný od této doby „z Chřešřovic“. Roku 1467 přijímá Jan Radkovec spolu se svými bratry Petrem a Hynkem v zástavu plat v Jamném od Jana z Rožmberka. Služebníci tohoto Radkovce měli spory s lidmi rozsáhlého panství zvíkovského k němuž náležely blízké vsi Kluky, Březí, Třešně a Kašina Hora. Jan Radkovec, když chtěl žít v pokoji se svým mocným sousedem i se svou tvrzí a svými lidmi, sjednává příměří se zvíkovským purkrabím Ondřejem z Údimě v roce 1469. Z tohoto zápisu je patrné, že již v této době se setkáváme v Chřešřovicích s tvrzí, která stála na nevysokém výsadku obtočeném rybníkem a potokem tekoucím od vsi Kluky. Její zřetelné základy jsou zazděny do průčelí nynějšího zámku.

Král Vladislav II. dovolil roku 1479 Janu Radkocovi z Mirovic a na Chřešřovicích, aby loveckou službu, kterou byl povinován, převedl ze svého poplužního dvora v Chřešřovicích na kmecí dvůr v Jehnědně, na kterém seděl Dušek Hubice, jenž byl poddaným Jana Radkovce.

Když roku 1477 zdědil Burjan z Lažan a na Bernarticích po otci Podolské zboží, bránil mu v používání přivozu Jindřich ze Švamberka, pán na Zvíkově. Tato pře, která trvala celých šestnáct let se dotkla i Jana Radkovce z Mirovic, který spolu s Otíkem z Kyselova, seděním v Jehnědně, zjišťoval u starých lidí v Jehnědně, zda si někdo z nich pamatuje, jestli byl kdy pod Podolím prám na převážení formanů. Zjistili, že nikdo o tom nic neví a snad i tím přispěli k tomu, že se tato pře táhla tak dlouho.

Znak rodu Radkoců z Mirovic
Z rukopisu Wunschwitze

Roku 1484 kupuje Jan Radkovec Jehnědský dvůr od Jana Oseckého z Brloha a jeho sestry Barbory. Současně také drží v zástavě dvůr v Maleticích, dědictví křížovníků s červenou hvězdou, kde vystavěl srub, bezpochyby dřevěnou tvrz. Píseční měšťané, když se to dozvěděli, vytáhli do Maletic, „kde podsebití a rozvod na srubu, jež si Jan k brani udělal, smetali ale jinak na statku mu neuškodili a odtáhli“. Radkovec je pohnal k zemskému soudu, kde píseční předložili majestát krále Karla IV. z roku 1348, v němž stojí, že nikdo v jedné míli okolo města nesmí nové ohrazení, nebo tvrze stavět a jestliže by kdo hradby stavěl, aby pak byly rozbořeny. Protože Radkovec stavěl na zboží zápisném a neměl k tomu královské povolení, bylo roku 1487 dáno píseckým za pravdu.

Roku 1488 svědčí vladyka Jan Radkovec, že Barbora z Brloha je vnesena, tj. vdala se za Petra, syna Otíka na svobodný poplužní dvůr v hořejším Jehnědně, věnné se svým mužem Petrem utratila a přežila nejen muže, ale i své děti.

Jan Radkovec držel také několik selských dvorů v Paměticích, které mu zastavil Jan z Neznašova za dluh 45 kop grošů českých. Ale i Radkovec postupuje tento úpis Jindřichovi ze Švamberka 25. února 1492, což dokládá i Březan ve Švamberském archivu. Současně má v držbě i ves Palčice u Údraže, kterou mu zastavil Bohuslav ze Švamberka a jeho syn Hynek.

Král Vladislav II. roku 1497 osvobozuje „za zvučné služby“ Jana Radkovce z Mirovic a na Chřešřovicích na věčné časy z manství a propouští ho z lovcovství a potvrzuje mu Chřešřovice, tehdy Chresstieyowicze se vším příslušenstvím. Tím se staly Chřešřovice zbožím zpupným – allodiálním. V knize M. Profouse – Místní jména v Čechách a na Moravě je uveden rok propuštění z manství 1500.

Jan Radkovec z Mirovic a na Chřešřovicích, který byl, jak je vidět mužem své doby, umírá v pozeňnaném věku 74 let roku 1510 a zanechává po sobě pět synů – Hynka, Karla, Petra, Oldřicha a Mikuláše.

1.1. Hynek Radkovec z Mirovic

Hynek byl nejstarším z pěti synů Jana Radkovce, neboť podle této vsi se píše ještě v roce 1521 v listině vykazující, že je mu dlužna Anna perníkárka z Písku dva a půl kopy grošů. Roku 1526 pouští svůj díl Chřešřovic bratru Oldřichovi a stává se na krátký čas úředníkem v Roudnici nad Labem. Bere si za manželku Kateřinu z Lípy a má s ní jediného syna Oldřicha. Roku 1533 již není mezi živými.

Osudy této větve se později stávají poněkud nejasnými, lze je částečně vysvětlit na tehdejších dějinách vsi Drahonic, které se dostali do jejich držení. O tomto Hynkovi Radkovci je vždy psáno, že vyženil ves Drahonice sňatkem s Katřinou z Lípy, což nemůže být pravda, aby byl za svého života jejich vlastníkem, zvláště když A. Sedláček určuje datum jeho úmrtí před rokem 1533, ale nevylučuje to možnost dokázaného pozdějšího držení v rukách tohoto rodu. Drahonice odkazuje Kateřině z Lípy jsko dvě manželce Václav Švihovec ze Švihova a to roku 1536 a ta zakupuje dědické právo od Adama Lva z Rožmitálu za 200 kop grošů v roce 1540, aneb roku 1544. Zakupuje tvrz a dvůr v Drahonicích, vesnice Drahonice, Albrechtice, Kuřimany, Pivkovic a Dunovice. Kateřina z Lípy se stává opět vdovou a i když po Václavu Švihovském ze Švihova zůstávají příbuzní v podobě jeho sester Barbory, manželky Mikuláše Lešety ze Stéblova na Rokycích a sestry Apoleny, které chtějí dědit, jsou vyplaceny a Kateřina z Lípy vstupuje opět do manželství, tentokrát s Rackem z Běšin roku 1544-1555. Sedláček se v tomto případě zmiňuje o Rackovi z Běšin jako o druhém manželovi a nijak nezaznamenává Kateřinino manželství s Hynkem Radkovcem z Mirovic. Kateřina vystupuje i v soudním sporu se svým sousedem Heraltem Říčanským ze Štěkně, se kterým se soudí o meze mezi Kuřimany a Sudkovicemi. Svou při vyhrává 17. června 1551.

1.1.1. Oldřich ml. Radkovec z Mirovic

Oldřich ml. Radkovec z Mirovic byl synem Hynka Radkovce z Mirovic a Kateřiny z Lípy.

Kateřina i přes svá četná manželství neměla jiného potomka. Samotný Oldřich ml. Radkovec z Mirovic má syny Hynka a Vladislava. Na zvonu sv. Vavřince v Putimi, který nechala udělat Kateřina z Lípy roku 1560 je namísto Vladislav psáno Ladislav a je jmenován další syn Oldřichův a to Mikuláš. Kromě těchto tří synů měl Oldřich ml. ještě syna Oldřicha. Není známo, koho měl za manželku.

Roku 1553 Oldřich ml. Radkovec z Mirovic umírá a jeho matka Kateřina z Lípy pod vlivem této události odkazuje téhož roku tvrz Drahonice s příslušenstvím svým vnukům Hynkovi, Ladislavovi, Mikuláši a Oldřichovi, bratřím Radkovicům z Mirovic, „aby se v ně po její smrti uvázali“.

Kateřina z Lípy přikupuje sobě od Jaroslava Protivínského z Pohnání roku 1567 dvůr Skočický s krčmou a 10. února 1571 umírá. Je pohřbena v Putimi, kde má dosud náhrobek.

1.1.1.1. Hynek Radkovec z Mirovic

Syn Oldřicha ml. Radkovec z Mirovic měl za manželku Annu Markvartovnu z Hrádku. 7. září 1570 poslal Hynek Radkovec do města Vodňan jednoho svého poddaného se žádostí, aby ho zavřeli a drželi ve vězení, že ho chce vyslyšet právem útrpným. Minulo však 14 dní, Vodňanští vězně hlídali a živili, ale Hynek Radkovec jim na výživu nepřispíval a ani nepřišel, aby zařídil výslech poddaného. Ba dokonce po uplynutí tří měsíců posílá 29. prosince téhož roku do vodňanského vězení dalšího vězně. Šlo o Bartoloměje Kviška z Radkovic vesnice Kuřimany, který ukradl svému bratru krávy a prodal je v noci Janovi Stáňovi, strakonickému

Věž tvrze v Drahonicích, kterou rod Radkoviců z Mirovic vlastnil

řezníku, který musel poznat, že krávy jsou kradené. Vodňanští se začali bránit, že není ani jejich, ani rychtářovou povinností starat se o cizí vězně na své útrapy a vyzvali Radkovec, aby poslal stravu i dříví, protože přišla krutá zima. S vězni však byly starosti i příštího roku 1571. Rychtář byl nervózní z toho, že vězeň zůstal ve Vodňanech přes Nový rok, protože vězení bylo nejen nezdravé, ale i nedostatečně opatřené proti útěku, a stěžuje si, kdo by potom nesl vinu, když by vězeň onemocněl nebo utekl. Hynek Radkovec vyslyšel svého poddaného útrpným právem až 19. a 22. ledna 1571, kde se poddaný ke všemu přiznal. Soud vodňanský jej odsoudil k trestu smrti provazem na přání Hynka Radkovec, i když vlastní bratr „mu o hrdlo nestál“. Před provedením rozsudku se dotazovali vodňanští 23. ledna 1571 podkomořího Burjana Trčky, má-li být zločinec pověšen či prodán na galéry, protože předchozího roku 1570 vydal císař nařízení, aby zločinci byli prodáváni do Benátek na galéry za veslaře. Podkomoří Burjan Trčka však doporučoval vyčkat, protože měly být vydány podrobné pokyny všem

městům. Celý případ se vyřešil sám bez přispění spravedlnosti. Hynek Radkovec umírá v dubnu 1571, ale jeho bratři Ladislav a Mikuláš naléhali an provedení popravu. Vodňanští

však mohli 30.dubna zkonstatovat, že „vězeň se jest z vězení dobyl a přeč ušel“.

Samotný Hynek Radkovec se dlouho netěšil ze získaného dědictví po Kateřině z Lípy (zemřela 10.2.1571), tedy necelé dva měsíce, protože jak je napsáno na jeho náhrobku ve farním kostele v Putimi umírá ve čtvrtek před středopostním měsícem dubna 1571. Protože nezanechal žádné dědice, jeho jmění přechází na jeho bratry.

1.1.1.2. Ladislav Radkovec z Mirovic

O Ladislavovi Radkovcovi kromě výše uvedeného není žádných jiných zpráv.

1.1.1.3. Mikuláš Radkovec z Mirovic

Ujímá se právoplatně nabytého drahonického panství po Kateřině z Lípy a přejímá také skočické panství spolu s Bílskem, které jim však jejich bába nezapsala do zemských desk. Z této příčiny se z Bílska a Skočic dožadují dědického podílu ve výši 1500 kop grošů bratři Jan a Mikuláš Slavatové z Lípy roku 1573 a Mikuláš Radkovec jim je po jejich strýni musel vyplatit.

8.října 1574 se zúčastňuje ve Vodňanech dvou stání svého poddaného, ševce Václava z Drahonic, který žaluje Adama, krčmáře z Drahonic před rychtářem Kobližkem.

V prosinci 1574 Vodňany vylepšovali křtětický most a zakoupili proto od Mikuláše Radkovce na Drahonicích 20 větších dubů a 20 sosen.

Roku 1588 začal Mikuláš Radkovec stavět zámek ve Skočicích. V knize Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku, díl 4., strana 173 nemůže být proto pravdivá věta „stavba renesanční tvrze ve Skočicích se připisuje Jindřichovu potomku Mikuláši Radkovcovi“, protože Mikuláš Radkovec nebyl Jindřichovým potomkem.

Ve stejném roce, tedy 1588, Mikuláš Radkovec přikupuje vsi Lidmovice, Krašlovice, Vitice i s dvorem Loužnou, který stával u Skočic. Rener-Paroubek v knize „Popis hejtmanství Píseckého“ uvádí koupi vesnic statku Skočického v roce 1586 při hesle „Skočice“ a u hesla „Lidmovice“ je uveden rok 1588.

Sám Mikuláš Radkovec měl časté pře se svými sousedy „jsa myslí velmi bujně“. Když byl hostem v Pobořovicích u Štěpána Vamberského z Rohatec dotíral na samotného domácího pána kordem. Roku 1594 poslal své poddané s tenaty do háje Vysoká u Heřmaně, který patřil písecké obci a přijel za nimi na vozíku, „pěkně se tu myslivosti a honbou na zajíce bavil“.

Soudil se také s píseckou obcí o dvůr Bakulovský ve vsi Humňanech, který byl sporný mezi oběma a obě strany, nežli se vyrovnali přitom dost utratili. Písecká obec jej 2.srpna 1598 od Mikuláše Radkovce vykoupila za 225 kop grošů českých a ten nechal zápis vložit do desk zemských 20.března 1600.

V roce 1600 umírá Mikulášova manželka Alžběta Bechyňka z Lažan, která s ním měla dvě dcery, Annu Marii a Kateřinu.

Mezi archiváliemi v městě Vodňanech je zachován malý pergamen bez pečeti, na němž potvrzuje Mikuláš Radkovec 12.června 1601, že propouští z člověčenství Štěpánka Jelínka, syna nebožtíka Prokopa ze vsi Krašlovic.

V roce 1603 prodává Mikuláš Radkovec dům v Písku, který měl po své manželce.

1.1.1.3.1. Anna Marie Radkovcová z Mirovic

Je dcerou Mikuláše Radkovce a Alžběty Bechyňky z Lažan. Víme o ní z náhrobku ve farním kostele v Putimi, kde je pohřbena v neděli před sv.Markétou roku 1580.

1.1.1.3.2. Kateřina Radkovcová z Mirovic

Druhá dcera Mikuláše Radkovce a Alžběty Bechyňky z Lažan. Narodena roku 1575, zemřela ve věku 13 let v roce 1588 a pochovaná také ve farním kostele v Putimi, kde má náhrobek. Ji skončila i tato větev Radkovců z Mirovic.

1.1.1.4. Oldřich Radkovec z Mirovic

Nastoupil v držení Drahonického panství po svém bratru Mikuláši Radkovcovi v roce 1604. I on byl jako jeho bratr bujný a násilný a obviňovali ho někdy z „velmi nepěkných věcí“. Když byl roku 1604 na návštěvě ve Volyni u Jindřicha Dubského z Třebomyslic, řekl mu toto: „Ty jsi mně to učinil, ničemný člověče, a chtěl jsi mně i s domem svým vypáliti“. Měl za ženu Salomenu ze Žákavy, se kterou měl syny Mikuláše, Diviše, Antonína (*11.8.1610) a mladšího Jana Jindřicha.

Úmrtí Oldřicha Radkovce lze datovat do rozmezí let 1611 – 1614, protože roku 1614 je Salomena Radkovicová již brána jako vdova. Oldřich Radkovec po své smrti zanechává velký dluh přes 31.000 kop grošů míšeňských, kvůli kterému nebylo možno ponechat statek jeho synům, ale musila ho jeho manželka Salomena vykoupit v roce 1614 od komisařů ze soudu zemského za určených 36.000 kop grošů míšeňských. K panství náležely „tvrz Drahonice, dobře od kamene vystavěná se dvorem a pivovárem, ves, ves Albrechtice se dvorem a ovčínem, vsi Pikovice, Blský s podacím, Dunovice, Chrast, ovčín ve Dvořích, mlýny pod Blským a Kunšovský, drahně lesů černých a živých, něco chmelnic a jiné pozemky“.

Synům Mikuláši Divišovi a Janu Jindřichovi zůstaly bez dluhů pouze Humňany a některé vesnice.

Z předešlého vyplývá, že údaj uvedený v knize „Hrady, zámky a tvrze v Čechách ..., díl V., str. 60 „...získal drahonický statek Hynek Radkovec z Mirovic. Po smrti jeho druhého syna Oldřicha v roce 1614...“ není správný, protože tento Oldřich Radkovec není již synem Hynkovým, ale Oldřicha mladšího Radkovce z Mirovic.

Vdova Salomena Radkovicová, rozená ze Žákavy se v roce 1615 vdává za Petra Malovce a ještě později za Viléma Lva Beztahovského z Říčan, přesto předává drahonické panství svým synům Mikuláši Divišovi a Janu Jindřichovi.

1.1.1.4.1. Mikuláš Diviš Antonín Radkovec z Mirovic

Narodil se roku 1610. Vyrůstal právě v době třicetileté války a byl s touto událostí spjat celým životem. Zatímco jedni jeho příbuzní jsou na straně stavovské a dochází u nich i ke ztrátě jmění, Mikuláš Diviš Radkovec z Mirovic stojí na straně vítězné – císařské a tak na válce vydělává. Stává se z něj rada a zemský soudce v království českém.

24. listopadu 1636 podává spolu s Janem Kořenským z Terešova zprávu o stavu předměstí města Vodňan, Vodňan samých i vsi Skočicích, kde kromě třiceti domů, jedné fary, ovčáka, pacholka ovcí není človíčka, který by bez obtíží platit kontribuci, protože všichni ostatní jsou chudáci a jejich domy jsou prázdné a pusté.

V letech 1638 – 1639 získávají bratři Arnošt a Jan Fridrich, hrabata Merode manský statek Božejovice, rychtu Heřmanskou a Těšínovskou za prokázané vojenské služby. Tyto statky patřily dříve písecké obci, které byly zkonfiskovány pro účast na stavovském povstání. Protože hrabata Merode byli cizozemci a jako takoví nemohli si je připsat do desk zemských, prodávají přes komisaře komory české Jindřicha, Oldřicha a Mikuláše Deymy ze Strítěže statek Božejovský a Heřmanský, tj. tvrz a ves Božejovice s poplužním dvorem, ovčínem a mlýnem, poplužní dvůr v Humňanech s ovčínem, město Heřmaň s kostelem filiálním a mlýnem řečený Červený, vsi Račice, Štětice, Lipí, Pohořovice a ve Skalách díl s rybníkem, lesy a vším příslušenstvím za zpupné dědictví Mikuláši Divišovi Antonínu Radkovcovi z Mirovic dne 20. dubna 1640 za 37.000 zlatých. Vklad byl proveden 7. července 1640. Ještě téhož roku věnoval Mikuláš Diviš Antonín své manželce Eufemii Františce Vratislavové z Mitrovic vklad 10.000 kop míšeňských na nově získaných statcích a to dvoru Humňanech, vesnicích Štěticích a Račicích. Ve zmíněné knize „Hrady, zámky a tvrze v Čechách ..., díl V., str. 27“ je údaj o koupi Božejovic Mikulášem Divišem Antonínem Radkovcem vročen až do roku 1642.

Městečko Heřmaň spolu s rychtou heřmaňskou bylo velice zničeno třicetiletou válkou, což ostatně dokumentuje i stav z roku 1628, kdy tu bylo pouze 6 osedlých, 21 gruntů shořelých a 5 chalupníků a 2 krčmy. V roce 1641, tedy již následující rok po koupi Mikulášem Divišem Antonínem Radkovicem byla Heřmaň opět poničena Švédy, přesto se ale Radkovicovi podařilo v poměrně krátké době ves opět vystavět a osadit novými poddanými, takže v roce 1654 z 23 osedlých jejich už zase 13, většinou sedláků. Kostel sv. Jiljí, který za třicetileté války zpustl byl za prodej Červeného mlýna Radkovicům opět po roce 1650 uveden do dobrého stavu.

V prosinci roku 1641 vystupuje Mikuláš Diviš Antonín Radkovec jako zplnomocněnec Karla Viléma z Řičan, když upomíná město Pelhřimov z částky 200 kop grošů míšeňských, které si město půjčilo 18.12.1624 od Jana Řičanského z Řičan.

Mikuláš Diviš Antonín Radkovec z Mirovic kupuje 17.června 1656 tvrz Přečín s pivovarem, čtyřmi dvory a dalším příslušenstvím za 18.000 florénů uherských od Rudolfa Colloredo z Wallsee, pána na Opočně a připojuje je ke svému drahonickému panství. V knize „Hrady, zámky a tvrze České...“ je uveden u hesla Přečínov rok koupě 1654.

Mikuláš Diviš Antonín Radkovec z Mirovic a na Drahonicích umírá, jak je uvedeno v epitafu v kostele sv. Jakuba v Blsku „letha Panie 1661, 14. Aprilis mezy 3 a 4 Hodinau na Pul Orlogi z Pul Noczy“ ve věku „50 leth 35 Nediel a 3 dni“, ve svém domě v Novém městě pražském. Na faře v Blsku se nalézala i jeho dobře namalovaná podobizna.

Portrét Mikuláše Diviše Radkovce z Mirovic z fary v Blsku

Jeho manželka Eufemie Františka Vratislavovna z Mitrovic umírá 17.11.1668 a je pochována také v rodinné hrobce Radkoviců u sv. Jakuba v Praze. Zůstává po nich jediná dcera Kateřina Konstancie Radkovicová z Mirovic.

Tím tato větev Radkoviců z Mirovic vymírá, neboť mladší bratr Mikuláše Diviše Antonína, Jan Jindřich umřel již v roce 1634. To vedlo zvláště při tak významném postavení jaké Mikuláš Diviš Antonín Radkovec z Mirovic zaujímal mnohé heraldiky k myšlce, že celý rod radkoviců vymřel. Proto, když píše Martin Kolář o zvyku pochovávat poslední členy rodu pod náhrobky s převráceným erbem napsal: „...znám též hrobové kameny posledních členů rodů takové, že erb rodinný na nich se spatřuje v obvyklé poloze. Pod takovými kameny odpočívají ... Mikuláš Radkovec z Mirovic u sv. Jakuba v Praze (epitaf zvláštní má v Blsku u Vodňan) zemřel roku 1661. Radkovicové z Mirovic však jak je vidět pokračují dále v moravské větvi.

1.1.1.4.1.1. Kateřina Konstancie Radkovicová z Mirovic

zdědila statky svého otce podle jeho poslední vůle. Umírá však již roku 1685 a odkazuje veškeré své jmění a to polovinu svému manželovi Ferdinandu Františku Leopoldovi z Vrtby a druhou polovinu svým synům Františku Karlovi z Vrtby a Františku Arnoštovi z Vrtby.

1.1.1.4.2. Jan Jindřich Radkovec z Mirovic

Tímto nadpisem ale zápisky p.Romana Dusila končí. Bohužel další bádání a sepisování historických údajů o tomto šlechtickém rodu pocházejícího z jihočeského městečka Mirovic na písecku bylo násilně přerušeno autorovou smrtí. Snad zde uveřejněné řádky podnítí některého z badatelů vyhledat v literatuře a archivech další pokračování potomků moravské větve rodu a případně svými poznatky doplní zde uveřejněné informace.

*Pečeť Jana Radkovec
z Mirovic z listu datovaného
14.6.1482*

*Pečeť Mikuláše Radkovec
z Mirovic na Dráchově
17.8.1588*

*Pečeť Jana Radkovec
z Mirovic z roku 1493*

*Pečeť Mikuláše Diviše Radkovec z Mirovic na
Drahonicích z listu datovaného 8.10.1640*

*Pečeť Jana Radkovec z Mirovic z listu
datovaného 24.2.1422*

Použitá literatura a prameny:

<i>August Sedláček</i>	<i>Hrady, zámky a tvrze království Českého, díl VII.</i>
<i>August Sedláček</i>	<i>Dějiny města Písku III.</i>
<i>Kolektiv autorů</i>	<i>Ottův slovník naučný</i>
<i>Čeněk Zibrt</i>	<i>Dějiny Zvíkova</i>
<i>Mostecký</i>	<i>Dějiny města Vodňan</i>
<i>Soukup</i>	<i>Památky – Putim</i>
<i>Bílek</i>	<i>Dějiny konfiskací roku 1620</i>
<i>SOA Třeboň</i>	<i>Archiv Orlický, Cizí rody a 30letá válka</i>
<i>August Sedláček</i>	<i>Atlas znaků a pečeti české a moravské středověké šlechty</i>

Genealogii vlastní rodiny se zabývám už více jak 20 let. Za tu dobu jsem se setkal s některými zápisy či skupinami zápisů, které nedovedu rozumně interpretovat a zůstávají tedy pro mě vlastně záhadami. Poněvadž předpokládám, že s něčím podobným se občas potýkají i jiní badatelé, rád bych je s některými svými problémy seznámil. Nejprve však v obširnějším úvodu stručně popíši svou dosavadní badatelskou činnost.

Prvně jsem do badatelný archivu vkročil někdy na podzim roku 1982. Od té doby jsem prošel stovky matrik, gruntovních knih i dalšího archivního materiálu. Navštívil jsem opakovaně všechny státní oblastní archivy kromě Litoměřic a Opavy, tj. Plzeň, Třeboň, Prahu, Zámorsk, Olomouc a Janovice, samozřejmě Moravský zemský archiv v Brně, Státní ústřední archiv v Praze, městské archivy v Brně a Praze a dále také několik okresních archivů (Rajhrad, Ústí nad Orlicí, Rychnov nad Kněžnou a Klatovy). Ke třídění všech zjištěných rodopisných údajů jsem si po mnoha tápáních a studiích odborné genealogické literatury vypracoval vlastní systém tzv. identifikačních symbolů (IDS), který jsem publikoval před několika lety v GH listech České genealogické společnosti Praha. Tyto IDS nejsou dnešním předmětem a zmiňuji se o nich jen proto, že jsem zvyklý se podle nich ve svých záznamech orientovat a při svých konkrétních ukázkách z mého bádání se tedy budou vyskytovat. Jako hlavního střena беру jedno ze tří svých dětí, takže mnou sestavený vývod obsahuje i předky mé manželky. Kromě vývodu mám i několik částečných rozrodů některých ze svých předků. Těmito rozrody mám prokázánu příbuznost s pro mne zajímavými osobnostmi, např. pražským nakladatelem Josefem Richardem Vilímkem, již zesnulým brněnským genealogem universitním profesorem MVDr. Richardem Harnachem a podobně. Vývod má úplných 6 pokolení z mé strany a 5 neúplných pokolení z manželčiny strany. Ve většině případů jsou však jednotlivé rodové linie dotazeny do 7. i 8. pokolení, v případě rodu Harnachů do 12. pokolení a v několika případech mých vysokomýtských předků až do 13. a 14. pokolení předků (cca do roku 1505). Tento vývod a řada rodových listů jsou v kopiích přístupny v knihovně ČGHSP. Podrobněji Vás nyní seznámím s rodokmenem Vilímků do 6. pokolení předků – ukázka č.1, dále pak s částečným rozrodem, resp. opět rodokmenem Harnachů – ukázka č.2, z nichž jsou vzaty všechny příklady (kromě jednoho) rodopisných záhad, které v dalším uvedu.

Zabývejme se ukázkou č.1 a záhadami s ní spojenými. Všimněme si 6,1 Jana Nepomuka Vilímka, mlynáře častolovického (jeho rodový list je ukázka č.1a). Se svojí chotí Terezou, rozenou Kopeckou, rodem z Brandýsa nad Orlicí, měli celkem 11 dětí, z nichž jediná dcera Josefa (I.) zemřela jako dítě ve věku 3 let. Ostatní děti dospěly a většinou se oženily či vdaly. Syn Ignác zemřel jako svobodný mlynářský tovaryš roku 1803 v České Třebové a dcera Josefa (II.) zemřela roku 1812 jako svobodná v mlýně svého staršího bratra Dominika v Česticích. Po Ignáci i po Josefě se ve fondu Vs Častolovice zachovaly listiny, týkající se vypořádání dědictví po nich (ukázka 1b). Listiny jsou vesměs německé, cituji z nich ve volném českém překladu. Listina (1. na ukázce 1b) nadepsaná „Liquidation“, tj. Vypořádání z roku 1803 výslovně uvádí Ignáce jako zůstavitele a jako dědice sourozence, bratry a sestry, přesně podle rodového listu (ukázka 1a), tj. bratry Jana, Dominika, Josefa, Františka a Václava a sestry Eleonoru, Veroniku, Františku a tehdy ještě žijící Josefu. Její první a druhou přílohou jsou plné moci Jana Vilímka, který tehdy byl mlynářem v Dolní Krupé (tam je datována 4. června 1803 - 2. na ukázce 1b) a Josefa, t.č. mlynáře v Kostelci nad Orlicí (tam je datována 1. srpna 1803 - 3. na ukázce 1b). Obě plné moci znějí na „mého bratra Benedikta Vilímka“. Záhadou zůstává, kdo je tento Benedikt a hlavně to, proč častolovickému vrchnostenskému úřadu nevaldíl zřejmý rozpor ve vyjmenování všech sourozenců – dědiců v „Liquidation“ a jménem „bratra Benedikta“ v obou plných mocích. Kdo mohl oním Benediktem být? Pomineme-li (na rodovém listu - ukázka 1a) zplnomocnitele Jana a Josefa i tehdy 15ti letého

Václava, zbývají bratři Dominik a František. O obou mám spousty záznamů matričních i v gruntovních knihách, obligacích a podobně. Nikdy se tam, třeba jako druhé jméno neobjevilo jméno Benedikt (ani před, ani po roce 1803). Prohlédneme-li si sled narození jednotlivých sourozenců (na ukázce 1a) je zřejmé, že by se mezi ně ani věkem „nevešel“ nějaký další sourozenec Benedikt. Hledal jsem v matrikách Častolovic i Brandýsa eventuálního předmanželského potomka, nebo levobočka Jana Nepomuka – opět marně. Hlavní záhadou tedy zůstává, proč úřadu nevedl uvedený zřejmý rozpor mezi třemi úředními dokumenty. Poslední (4 na ukázce 1b) je Vypořádání (AbhandlungsProtokol) po 5,1 Josefě z roku 1812. Tato listina opět výslovně uvádí jako dědice všechny sourozence jako u Vypořádání z roku 1803, resp. uvádí místo tehdy již zemřelého nejstaršího bratra Jana (+1809) jeho 3 dcery, jimž byl poručníkem jejich strýc 5,1 František. Při tomto pozůstalostním řízení byli zřejmě všichni příbuzní osobně (jsou tam vlastnoruční podpisy všech plnoletých a uvedeno, kdo podpisuje za nezletilého Václava). Po nějakém Benediktovi již není ani památka. Kdo byl míněn oním Benediktem ? 5,1B Dominik nebo 5,1 František V ?

Ukázka č.1	
0,1 Petr Vilímek, Ing.stavební * 26.3.1963 v Brně	Danica Talová, Ing.stavební * 18.9.1963 v Bratislavě
1,1 Ivan Vilímek, prom.chemik * 11.6.1934 v Brně	1,2 Eva Machytková, zdrav.laborantka * 21.9.1937 v Nové Pace
2,1 Maxmilián V., Ing.lesní, důst. ČSA * 6.10.1892 v Proseči + 18.5.1914 v Brně	2,2 Marie Sedláčková, MUDr. * 19.8.1894 v Kralicích na Hané + 6.2.1972 v Letovicích
3,1 Antonín V., pekař, mlynář * 6.1.1848 v Leštině + 18.5.1914 v Proseči	3,2 Marie Jiráčková * 26.10.1854 v Nových Hradech + 22.6.1915 v Proseči
4,1 Dominik V., mlynář * 1.8.1814 ve Vysokém Mýtě + 26.1.1854 v Leštině	4,2 Anna Šuřičková, dcera mlynáře * 14.10.1821 v Luži u Vysokého Mýta + 24.1.1877 v Leštině
5,1 František V., mlynář * 29.1.1780 v Častolovicích + 20.1.1840 v Leštině	5,2 Marie Magdaléna Harnachová, dc.lesmistra * 3.7.1787 ve Vysokém Mýtě + 18.11.1839 v Leštině
6,1 Jan Nepomuk V., mlynář * 11.5.1752 v Častolovicích + 8.6.1802 v Častolovicích	6,2 Terezie Kopecká, dcera mlynáře * 15.4.1750 v Brandýse nad Orlicí + 29.3.1802 v Častolovicích

Druhá taková, snad již částečně vyřešená záhada je v témže rodokmenu o generaci dříve. Prohlédněte si rodový list Václava Vilímka, mlynáře častolovického (ukázka 1c). 4.ledna 1740 se Václavovi rodí dcera, uváděná v matričním zápisu jako Dorothea. Ta je však později vždy zásadně zvána Barbora. Jako taková je uvedena i ve výčtu dědiců po svém otci, resp. po své maceše roku 1767 v gruntovní knize Častolovic. Doslova: „Barboře dceři vdanej Labovej ...“. Ostatně už při jejich sňatku 4.května 1760 je v matrice psána jako „Barbora, pozůstalá dcera po Václavu Vilímkovi, mlynáři častolovickém“. Když pak roku 1801 umírá Barbora Labová ve věku 60 let, odpovídá to přibližně (+necelé dva roky) *Doroty v roce 1740. Intervaly 8 měsíců a 12 dní mezi 22.7.1738 až 3.4.1739, resp. 9 měsíců a 3 dny mezi 5.10.1740 až 8.7.1741, kdy se teoreticky mohla nějaká Barbora Vilímkům ještě narodit, jsem v matrice opakovaně marně prohledal. Žádná Barbora Vilímková se v nich nerodí a nedá se předpokládat, že v té době by zápis dítěte tak významného, bohatého mlynáře byl opomenut. Navíc v rozmezí od 4.1.1740 až do konce roku 1767, což je čas zápisu v gruntovní knize, neexistuje v Častolovicích úmrtí žádné Doroty Vilímkové, ale ta by pak musela být uvedena v gruntovní knize mezi dědici – kdyby ovšem existovala. Považuji tedy totožnost Doroty s Barborou za prokázanou, otázkou však zůstává, proč k této změně křestních jmen došlo. Šlo prostě o chybu v matričním zápise ? Nebo si rodiče přáli Barboru, kmotři či farář ale

105
7,1
7,1
ukázka
1c

81
72p
72

MANŽEL: Václav VILÍMEK, mlynář častolovičský		NAROZENÝ: cca 1703 (2+) 7% MÍSTO: klíč		POKŘTĚNÝ: ---		ZEMŘEL: ---	
ZENAŤ: 5.8.1742 (2.00) 4% MÍSTO: Částovice		MÍSTO: Částovice (mlyn)		ZEMŘEL: 12.4.1757 MÍSTO: Částovice		POKŘBEN: 14.4.1757 MÍSTO: Částovice	
OTEC MANŽELŮ: Jiřík mlynář, chlebůvek, lázeňský 2% MATEK MANŽELŮVA: ? Dorota dc. Kateřky Kobyly z klčova		MATEK MANŽELŮVA: ? Dorota dc. Kateřky Kobyly z klčova		MATEK MANŽELŮVA: ? Dorota dc. Kateřky Kobyly z klčova		MATEK MANŽELŮVA: ? Dorota dc. Kateřky Kobyly z klčova	
OSTAŤNÍ MANŽELŮV MANŽELŮV: 1.p. Kateřina dc. Kateřky Smrky * cca 1709 (2+) 1.00 2.3.1737 v Část. + 2.2.6.1742 v Částolovičský		MATEK MANŽELŮV: ? Dorota dc. Kateřky Kobyly z klčova		MATEK MANŽELŮV: ? Dorota dc. Kateřky Kobyly z klčova		MATEK MANŽELŮV: ? Dorota dc. Kateřky Kobyly z klčova	
MANŽELKA: 2.p. Mariamagdalena V. - "BauerMartiniarova"		NAROZENÁ: cca 1710 (2+) MÍSTO: ?		POKŘTĚNÁ: ---		ZEMŘELÁ: ---	
ZEMŘELÁ: 25.8.1767 MÍSTO: Částovice (mlyn)		MÍSTO: Částovice		POKŘBENÁ: ---		MATEK MANŽELŮKY: ?	
OSTAŤNÍ MANŽELŮV MANŽELŮV: ---		MATEK MANŽELŮKY: ?		MATEK MANŽELŮKY: ?		MATEK MANŽELŮKY: ?	
POH-LAY/ MZ	DĚTI Výjmenuj každé dítě pořadí dle narození KŘESTNÍ JMÉNA	NAROZENÉ (KDY) DNE MĚSÍČE ROKU	MÍSTO	NAROZENÉ (KDE) KRAJ	ZEMĚ	DATUM I MANŽELSTVÍ DNE MĚSÍČE ROKU SKVM	ZEMŘEL (KDY) DNE MĚSÍČE ROKU
1	Mencalaus Carolus	4.9.1731	Částovice				15.12.1740 v Částe.
2	Carolus	10.12.1733	Olšnice			+ jako dítě	
3	Yannus Carolus	26.10.1735	klčov			25.9.1739 v klčově/šlá. Elisa Petla, dc. Marie, Kateřina, mlyn. Ladec	27.12.1740 v Částolov.
4	Elisabeta } druhá dc. }	21.10.1737	Částovice			+ jako dítě	
5	Katharina }	---	---			+ jako dítě	18.12.1740 v Částolov
6	Dorothea dc. Barbára *	4.1.1740	---			4.5.1760 v Částolov.	22.12.1801 v Částol.
7	Katharina 4% }	9.4.1742	---			Yann Petl v Částolovici, Kameně.	22.12.1742 v Částol.
8	Carolus Yannus ("medužník")	24.10.1744	Částovice			+ jako dítě	24.5.1794 v Částol.
9	Franiskus Yannus	10.9.1749	---			+ sesterkou	
10	Yannus Yannus, první	29.12.1749	---			2.12.1782 v Týnský ml.	
11	Joannes Nepomucenus	11.5.1752	---			? dcerou, dc. Janu, manželka z Klčova	

PŮVOD (ZDROJ) INFORMACÍ V [] ZA INF.
* Získáno: Barbára Zarnadlovna

1.00
2.00
6,1
F
E
D
C
B
A
G
H
I
J

Ukázka 1c

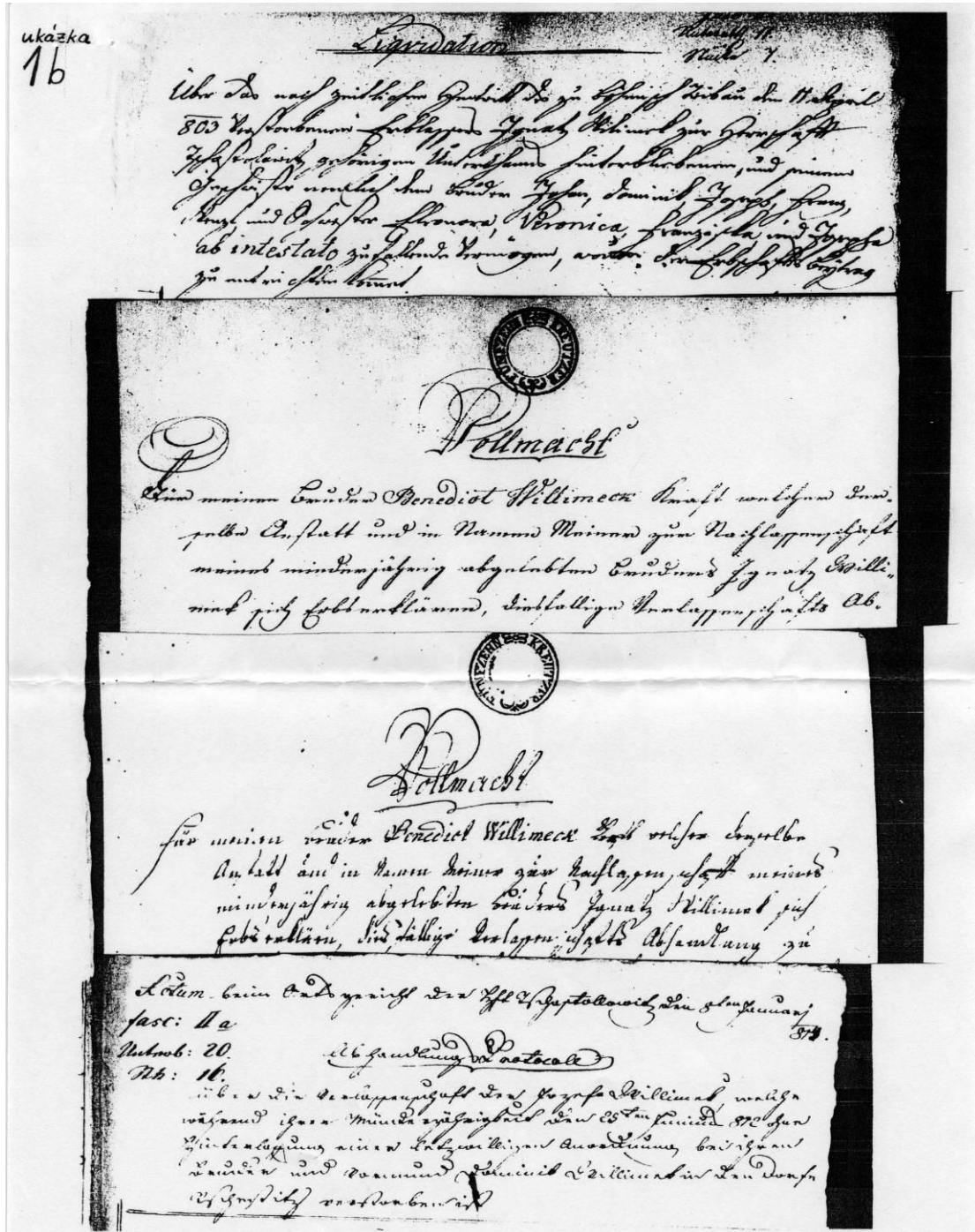
dali jméno Dorota a rodiče to nerespektovali ? Nebo Dorota dostala při biřmování jméno Barbora a začala ho užívat – jako kdysi v případě Václava – Karla IV., otce vlasti ? Obdobnou záhadu mám již o sto let dříve, a to u 9,1 Jakuba Vilímka, respektive u jeho manželky.

Záhadu jiného druhu, tak říkajíc komplexnější a obecnější, skládající se hned z řady podotázek a nejasností, vzájemně se doplňujících, mám v rodokmenu Harnachů. Z nich pochází 5,2 Marie Magdalena Harnachová, manželka 5,1 Františka Vilímka, mlynáře leštinského. Prohlídněte si nyní ukázkou č.2. Je to rodokmen jejího otce 6,3 Václava Harnacha, vysokomýtského městského polesného.

Rodu Harnachů jsem věnoval ve svém genealogickém bádání vlastně nejvíce času. Předemnou se genealogií tohoto rodu zabýval celý život i začátkem 80. let zesnulý univerzitní profesor MVDr. Richard Harnach DrSc., od něhož jsem většinu faktů převzal, ale sám jsem si je v archivech ověřil. V pražském městském a Státním ústředním archivu jsou o tomto rodu stovky listin a řada zápisů v DZ. Z nich nejdůležitější jsou hned dva křestní listy 10,33 Jakoba von Harnacha, vystavené ovšem až roku 1674, jeho „atest“ z roku 1644 (prohlášení jiných šlechticů, že dotyčný je rovněž šlechticem), řada atestů jeho synů a celý svazek spisů, vztahujících se k udělení „inkolátu“ (šlechtického občanství) jeho synovi Karlu Ferdinandovi roku 1695. V matrikách na Plzeňsku a v okolí Veverské Bytýšky pak existuje řada matričních zápisů, týkajících se rodu Harnachů a spřízněných rodů. Ze všech těchto materiálů je o rytířském rodu Harnachů známo: Praotec 10,33 Jakub von Harnach se narodil v Livonii (dnešní Lotyšsko), byl původně švédským kornetem, pak polským královským a nakonec císařským rakouským důstojníkem. Po řadě zranění se stal částečně invalidním a usadil se na Plzeňsku, kde vlastnil stateček Chotikov (dnes předměstí Plzně) a pak stateček Radimovice nedaleko odtud. Z dochovaných atestů jsou bezpečně známi čtyři jeho synové: Jan Antonín padl koncem 17.století u Košic, Karel Ferdinand, Heřman Jáchym a Bedřich Václav. V dochovaném testamentu Jakubovy druhé ženy – Elišky Polyxeny, roz. Říčanské z Řičan 10,34 jsou uvedeny dvě dcery: Kateřina a „nejmladší dítě“ Anna Barbora.

*V seznamu poddaných podle víry z jara roku 1651 je Jakubem Harnachem vlastnoručně sepsané a podepsané prohlášení, že má „dceru Kateřinu 1 rok starou“, nic víc, tedy zatím žádné další děti. Synové jsou tedy rozeni všichni po roce 1651. Podotýkám ještě, že jméno Harnach je už od 17.století často obměňováno jako Harnoch, Hornoch, ale také jako Arnach, Arnoch (tj. „francouzské“ čtení – bez neznělého „Aš“). Největší záhada a překvapení mne potkalo asi před pěti lety, kdy jsem pozpátku hledal předky p. Emanuela Harnocha (*19.1.1899 ve Skořicích nedaleko Rokycan, zemřelého tamtéž 11.11.1955). Byl to syn obyčejného horníka. Jeho rodokmen mne přivedl až do poloviny 18.století, kdy tito domkaři, podruzi atd. náhle mění jméno na Arnoch, místně pak až do malé vesničky Raková, přifařené tehdy přímo k Rokycanům. V Rakové se už 13.3.1687 rodí dcera Zuzana manželům Jiřímu Arnochovi a Lydmille a 22.5.1690 syn Jan manželům Václavovi Arnochovi a Dorotě. Tedy hned dva manželské páry jménem Arnoch, zřejmě žádní rytíři, ale podle všeho obyčejní chudí poddaní. Kde a jak se tam toto neobvyklé, nečeské, neněmecké jméno vzalo ? Uvážme-li, že jako otcům jim muselo být alespoň 20 let, byli rozeni kolem roku 1667 a 1670. Na to, aby byli vnuky 10,33 Jakuba von Harnach, jsou příliš staří. Pravděpodobně nejstaršímu synovi Jakuba, Karlu Ferdinandovi se rodí první dítě až roku 1685, ostatním bratřím ještě později. Navíc jak to, že by tak prudce „klesli“ společensky, vždyť ještě všichni synové Jakuba jsou vždy a zásadně uváděni jako „Urozený a Statečný Rytíř, Pan ...“, žení se rovněž se šlechticemi atd. Tedy třeba nemanželské synové Jakuba ? V té době ale nemanželské děti zásadně nemají otce uvedena a jmenují se vždy po matce! Přiznání paternity (legitimizace) ještě neexistuje! Ještě jedna podivnost se u těchto dvou manželských párů Arnochů vyskytuje. Oba páry mají v rozmezí 11 let od roku 1684 do roku 1695 pouze po jednom dítěti. Pochopitelně jsem prohledal uvedenou rokycanskou matriku (druhá existující v pořadí*

rokycanských matrik) velmi pečlivě zápis po zápisu. Víc dětí jsem nenašel, navíc, zatím co Václav Arnoch s Dorotou se od roku 1684 (začátek této druhé matriky) do února roku 1695 (konec matriky) zhruba 1x až 2x ročně vyskytují coby kmotři jiným dětem, Jiří Arnoch a Lydmilla nejsou kmotry ani jedenkrát. V předcházející první rokycanské matrice s rozmezím 1659 – 1682 není po Arnoších či Harnoších a pod. ani památky. Tato časově a místně blízká existence „dvojích Harnochů“ pro mne osobně představuje zatím tu největší genealogickou záhadu, se kterou jsem se kdy setkal.

Ukázka 1b

Dalším typem záhad jsou pak řídce se vyskytující případy dvojího zápisu křtu, zřejmě jednoho a téhož dítěte do křestní matriky. Uvádím opět konkrétní případ. Ve sbírce matrik MZA je pod sg. 917a mNOZ f.ú. Kralice na Hané pro léta 1708 – 1760. V ní na straně 3 je

dne 20.6.1708 zapsán křest z malé přifařené vesnice Vítovice a to Magdaleny, dcery Andreeše Latala a Marie Anny, kmotry jsou Matthaeus Kropa a Anna conjux ex Hrubčic. Hned na následující čtvrté straně je dne 3.9.1708, tedy o 2,5 měsíce později zapsán opět z Vítovic křest Magdaleny, dcery Andreeše Latala a Marianny, jako kmotři jsou tentokrát uvedeni Mathias Kraupa cum Anna conjux ex Hrubčic. Oba zápisy jsou – jak v té době bývalo běžné – ručně rubrikovány, psány latinsky a velmi stručně. Liší se jen způsobem zápisu matky – Marie Anna (dvě jména zvlášť) a Marianna a způsobem zápisu jména kmotra – Matthaeus Kropa (hanácky vyslovováno Krópa) a Mathias Kraupa. Poněvadž z ostatního textu matriky je zřejmé, že ve Vítovicích tou dobou žil pouze jeden manželský pár – Ondřej a Marianna Latalových – musí se oba uvedené zápisy vztahovat k jednomu a témuž dítěti, jehož křest tedy byl dvakrát zapsán do matriky. Co k tomu zapisujícího vedlo? Nejpravděpodobněji nepořádky v zapisování, tj. pouhé poznámky na útržcích papíru přímo při křtu a pozdější hromadné přepisování těchto poznámek do matriky. Pak ovšem obecně mohou být uváděna data křtů jen přibližnými daty!

Závěrem bych se rád vrátil ještě k některým zvláštnostem některých matrik a k tvrzením, jimž někteří genealogové věří, jiní nikoliv a těžko rozhodnout, kdo má pravdu. Například rokycanské matriky jsou v několika směrech zvláštní. Už svým neobvyklým formátem úzké dlouhé knížečky a hlavně tím, že v rozmezí let 1659 – 1704 existují pouze matriky křtící (1.mZ je až 1704 – 1771 a 1.mO dokonce až 1736 – 1770). Ve velké většině farností v Čechách i na Moravě, alespoň těch, s nimiž jsem se kdy seznámil, je tomu naopak. Většinou nejstarší zápisy jsou svatební, později teprve začínají zápisy křtící a nejpozději úmrtní, prakticky vždy ve třech oddílech jedné a téže knihy, nebo zřídka i promíchané navzájem v jedné knize. Už od těchto nejstarších dob jsou v rokycanské farnosti samostatné svazky na křest, oddávky a pohřby. V rokycanských matrikách 17.století (mN) nejsou, až na výjimky u několika kmotrů, uváděny šlechtické tituly. Nelze tedy rozeznat, zda např. u hojně se zde vyskytujících Braumů nebo Pernklaubů jde o z jiných pramenů známé rytířské rody, či se jedná jen o náhodnou shodu jmen. Tuto nápadnou absenci šlechtických titulů lze vysvětlit averzí svobodných měšťanů k tomu, aby se někdo z jejich středu „vytáhoval“ svým šlechtickým titulem. Tuto předpokládanou averzi mohu doložit i případem odjinud, a to vlastního, již zmíněného předka 6,3 Václava Harnacha, městského polesného z Vysokého Mýta. Při jeho křtu i v jeho atestech je uváděn vždy jako U. a S.R. Pan Václav z Harnachu. Okamžikem přiřazení se do Vysokého Mýta lze se však o něm dočíst jen jako o Václavovi Harnachovi – žádné „z“ nebo „von“. A ještě o jedné tak říkajíc „genealogické pověře“ se musím zmínit. Jde o tvrzení, že drobná nižší šlechta v 17. a počátkem 18.století „se nerada zapisovala do matrik“. Z těch nemnoha genealogů, kteří se drobnou šlechtou zabývají, někteří jsou o pravdivosti tohoto tvrzení přesvědčeni, jiní namítají, že jde o pouhou náhodu. Z vlastní zkušenosti mohu říct, že k více jak polovině mně bezpečně známých sňatků, křtů a úmrtí drobné šlechty nemohu přes veškerou pili a snahu najít příslušné zápisy a tím jejich přesná data a místa konání. Například Radimovice, sídlo 10,33 Jakuba von Harnach patří farně do městečka Všeruby. Tam mají první matriku začínající pro křty roku 1661, pro sňatky od roku 1674 (a pro úmrtí až roku 1710). Poněvadž Jakub von Harnach měl minimálně 6 dětí, z nichž první se narodilo nejdříve roku 1650, mělo by být při dvouleté fertilní periodě alespoň poslední dítě, Anna Barbora v matrice uvedeno. Není v ní, ani v matrikách sousedních farností, ani v Plzni, ani v Praze, ani ve známém západočeském poutním místě na Sv.Hoře u Příbramě. Stejně tak alespoň třetí sňatek Jakubův, který nutně musel být po roce 1675 (datum testamentu jeho druhé ženy Alžběty Polyxeny, rozené Říčanské je 23.10.1675) není v matrice všerubské, začínající pro sňatky roku 1674. Není ani v matrikách sousedních farností, Plzně, Prahy, Sv.Hory a dalších. Totéž platí pro úmrtí Jakuba von Harnach. Tato absence šlechtických zápisů neplatí absolutně, např. asi sedm vnuků Jakuba von Harnach koncem 17.století zápisy křtů má, ale je mezi nimi třeba pětiletý odstup (ačkoliv je známo, že dvouletá fertilní perioda „fungovala“ i

u šlechty). Zato zápisů, kdy šlechtici či šlechtické děti jsou kmotry svých poddaných, je velký počet. Tak např. děti Jakuba von Harnach jsou jen ve všerubských a strážovských matrikách uvedeni jako kmotři celkem 40x, a to často ještě jako děti – konkrétně nejstarší dcera Kateřina, rozená někdy kolem roku 1650 je kmotrou už 10.4.1663, tedy jako třináctiletá. S tímto „kmotrováním“ je spojena poslední nejasnost, kterou uvedu. Jak dalece proměnlivě používali tito šlechtici svých mnoha křestních jmen? Ve shora uvedených 40 případech „kmotrování“ se vyskytují tyto kombinace: *Bedřich, Bedřich Václav, Ferdinand Václav, František Václav, Rudolf Václav, Heřman, Heřman Bedřich, Heřman Jáchym, Jan, Jan Heřman, Karel Ferdinand*. Přísně vzato muselo by být *Jakubových* synů 8, když nepočítám jednoduchá jména (*Bedřich, Václav, Jan a Heřman*). Podobné nejasnosti se vyskytují i ve vzácných případech zápisů křtů u rodičů dětí, kdy jednou je uveden *Heřman Jáchym a Zuzana, podruhé Heřman a Františka*. Jde o dva manželské páry, nebo dva sňatky jednoho a téhož muže *Heřmana*?

A závěrem ještě jedna spíš kuriozita než záhada. V matrice královského věnného města Vysokého Mýta jsou léta Páně 1697 v oddíle zemřelých tyto zápisy: *In mense Octobris, 1. zemřel, 9. Zemřelo, 30. Zemřelo, 34. zemřelo dítě Jirzikog czesskowy, a opět 34. zemřela* V obou případech je číslice 4 zcela jasně a jednoznačně 4, zcela odlišně psaná od 1!

Tím jsem myslím zcela vyčerpal všechny druhy záhad a nejasností, se kterými jsem se v genealogii setkal, tedy:

1. zjevná neexistence sourozence, tolerance vrchnostenského úřadu vůči tomu
2. změna křestního jména
3. vícečetné zápisy do matrik
4. paralelní existence šlechtických a nešlechtických rodů téhož příjmení, nejasnosti kolem drobné šlechty, jejich jmen a kolem matričních zápisů šlechty.

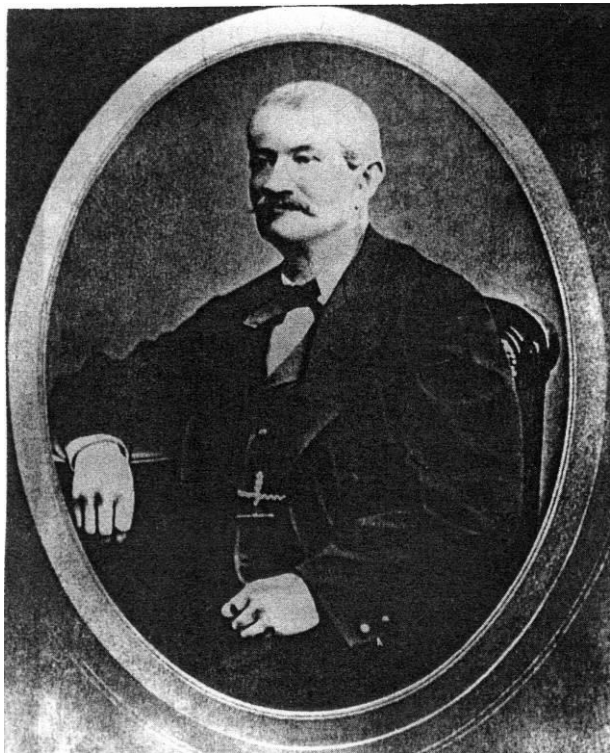
Ukázka č.2	
6,3 Václav Harnach , měst.polesný V.Mýta * 9.5.1754 ve Streitdorfu (NÖ) + 14.3.1829 ve Vysokém Mýtě	6,4 Františka Portešová * 22.9.1765 ve Vysokém Mýtě + 24.4.1829 ve Vysokém Mýtě
7,5 Bedřich Josef von Harnach , myslivec * 4.6.1724 v Jinačovicích + 29.12.1757 v Streimhoffu	7,6 (Marie) Therezie Pleininger * 3.10.1731 v Ernstbrunnu (N.Ö) + ???
8,9 František Klaudius v. Harnach , myslivec * cca 1690 + 28.11.1748 v Jinačovicích	8,10 Zuzana * ??? + 6.12.1729 v Jinačovicích
9,17 nelze zatím rozhodnout který ze synů 10,33 Jacoba v. Harnacha byl otcem 8,9 Frant. Claudia , nejspíše však Bedřich Václav v. Harnach	
10,33 Jacob v. Harnach , rytmistr cis.armády * 13.1.1616 ve Wolmaru (Livonsko) + asi 1681 – 1684	10,34 Alžběta Polixena Říčanská z Řičan * cca 1630 + pravděpodobně 23.10.1675 (testament)
11,65 Georg Fridrich v. Harnach , voj.velitel Wolmaru * ??? + asi 1674	11,66 Anna Ludmila v. Burghorst * ??? + asi 1674

Roku 1785, po zrušení kláštera Zlaté Koruny, který byl založen českým králem Přemyslem Otakarem II. v roce 1263, zůstaly klášterní objekty opuštěné a prázdné. Na začátku 19. století se ve Zlaté Koruně vystřídalo několik průmyslových závodů, např. Steffensova slévárna a strojírna, později v letech 1813 – 1824 pak továrna na tužky a tyglíky pro slévárnu. Tužky byly levné a zpočátku šli na odbyt, ale malá dílna nemohla konkurovat vídeňským podnikům.

V polovině 19. století začala pracovat ve Zlaté Koruně továrna na zápalky. Málodko si dnes uvědomuje, že bylo zapotřebí dlouhé doby a četných pracovních pokusů, než byla první zápalka vytvořena. Až do 19. století se po celé věky rozdělával oheň pomocí křesadla, kdy se křesalo křemenem o ocílku tak, aby jiskry padaly do troudu z tenkých suchých hadrů.

V Rakousku byl prvním výrobcem zápalek vídeňský lékárník Štěpán Rómer (*1788 v Uhrách, +1842 ve Vídni). Spolupracoval s laborantem Preshlem, který změnil složení zápalné směsi na sirkách – místo síry použil bílý fosfor. Tyto zápalky byly snadno vznětlivé tahem po jakékoliv drsné ploše, jejich hořením se ale tvořil dým, který byl díky bílému fosforu jedovatý.

Nejblíže do okruhu Štěpána Rómera patřil Vojtěch Scheinost (*1814 +1894), který u něho pracoval jako truhlář. Zde se také seznámil se svou pozdější manželkou Marií Urbancovou, která pomáhala při míchání zápalné směsi a znala proto i její složení. Po návratu Vojtěcha Scheinosta do Čech zahájil tento v rodné Sušici v roce 1839 výrobu zápalek. Peníze na podnikání mu půjčoval sušický obchodník Bernard Fürth (*1796 +1849). Ochotně mu dodával nejen všechny potřebné suroviny na úvěr, ale půjčoval mu i hotové peníze. Stal se Scheinostovým tichým společníkem a v roce 1843 jej nakonec donutil k podpisu smlouvy, kterou se Bernard Fürth stal novým majitelem dosavadních dílen v Sušici a Vojtěch Scheinost technickým vedoucím tamtéž.

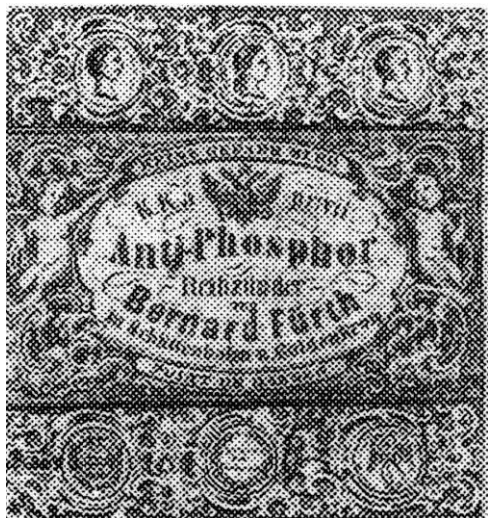
Vojtěch Scheinost

Marie Urbancová

Zvýšená poptávka po zápalkách vedla Bernarda Fürtha k založení filiální sirkárny ve Zlaté Koruně. Tam byl jeden z objektů dlouhá léta prázdný a jeho majitel, schwarzenberské

ředitelství v Českém Krumlově, hledalo nového nájemce. Bernard Fürth se Scheinostem přijeli do Zlaté Koruny a po zevrubné prohlídce objekt najali po dobu pěti let, nájem byl pak prodlužován. Smlouva zavazovala správu schwarzenberského panství dodávat novému podniku ročně 400 kubických sáhů vhodného dřeva ročně.

Vzhled krabičky prvních bezpečnostních zápalek z roku 1848

Provoz zlatokorunské sirkárny se od roku 1843 slibně rozvíjel, neboť závod odebíral od schwarzenberského panství až 900 kubických sáhů dřeva ročně. Podle záznamů panství byli Fürthové považováni za solidní obchodníky. Sirkárna byla však roku 1853 postižena požárem, synům Danielovi a Emanuelovi Fürthovým se však podařilo velkým nákladem obnovit provoz, ale krize sedmdesátých let 19.století znamenala zastavení výroby. V roce 1870 vyrobil závod ve Zlaté Koruně zboží v hodnotě 62 000 zlatých, po roce 1871 zprávy o výrobě mizí. Počet zaměstnanců závodu ve Zlaté Koruně kolísal mezi 160 až 300 dělníky. Při destihodinové pracovní době si dělníci v závodu vydělali denně 35 – 85 krejcarů.

Zlatokorunská sirkárna byla významná i tím, že zde byly poprvé nejen v Čechách, ale i ve světě vůbec vyráběny od roku 1848 bezpečnostní zápalky bez bílého fosforu. Podstatně hůře se však zapalovaly – vzplanuly pouze tehdy, když byly škrtnuty o zvlášť připravenou plochu, která byla natřena směsí červeného fosforu, sírníku amonitého a jemného smirkového prachu. Lidem také nevyhovovala velikost krabiček, které se nevešly do kapsy. Proto se Fürthové vrátili k původní výrobě. Až když se na rakouském trhu někdy po roce 1860 objevily tzv. „švédské bezpečnostní zápalky“ a ujaly se, obnovili Fürthové jejich výrobu.

Po skoro desetileté přestávce si objekty roku 1881 pronajal Daniel Michael Roth. Pocházel z Rožnova u Českých Budějovic, kde původně vlastnil továrničku na výrobu žaluzií a na patentní tužky. Ve Zlaté Koruně začal výrobu se 160 zaměstnanci, z toho bylo 120 žen. Při dvanáctihodinové pracovní době činila denní mzda 50 krejcarů až 1 zlatý a 10 krejcarů. Roční výroba dosahovala až 5 milionů krabiček v hodnotě 43 000 zlatých. Ve zlatokorunském závodě vyráběl Roth zápalky s použitím bílého fosforu. Rakouské ministerstvo obchodu ale vydalo dne 14.12.1895 výnos, v němž se uvažovalo o zákazu bílého fosforu při výrobě zápalek. Michael Daniel Roth se stavěl proti zákazu bílého fosforu a v připomínkách k tomuto návrhu oponoval i tím, že „...je velké množství jiných surovin ohrožujících lidské zdraví ještě více než fosfor, například olovo, vlněný prach, nikotin ...“.

V roce 1900 si Roth pronajal bývalou Pollakovu sirkárnu v Českých Budějovicích a sem přemístil výrobu ze Zlaté Koruny. Není vyloučeno, že důvodem přemístění výroby byly dopravní obtíže, i když již roku 1892 existovala dráha České Budějovice – Kájov se zastávkou ve Zlaté Koruně. Sirkárna ve Zlaté Koruně byla uzavřena roku 1901 a v Českých Budějovicích začal Roth s výrobou od 1.3.1902. po roce provozu se stal majitelem závodu jeho bratr Albert, který byl v závodě ve Zlaté Koruně právním zástupcem firmy.

Prameny:

Bericht der Handels und Gewerbekammer in Budweis in der Jahren 1852 - 1875

V Hradci Králové, vedle katedrály sv.Ducha, v ulici Karla Tomana stojí řada kanovnických domů, které byly postupně rekonstruovány. Jako poslední přišel na řadu dům s č.p. 46. Původně byl gotický, některé stavební prvky včetně sklepů se dosud dochovaly a odborníci se domnívají, že zde stál již ve 13.století. po přestavbě renesanční následovala barokní, a fasáda byla ještě upravena klasicistně. Jako všechny tyto domy měl i tento původně podloubí, které bylo z důvodu získání větších vnitřních prostor kdysi dávno zazděno. Dům měl v dávno minulosti také právo várečné a do přecíslování v roce 1807 měl číslo 50, které se dochovalo na fresce v dnešní chodbě.

V Hradeckých novinách dne 19.12.2003 vyšel článek, který mne zaujal a ze kterého si dovoluji citovat několik základních údajů.

Fotografie domu č.p. 46 v ulici Karla Tomana

Při stavbě byly odkryty odpadem zcela zasypané sklepy a když se je podařilo vyčistit, objevili se nádherné prostory s klenutými stropy. V některých částech sklepení je zdívko z druhotně použitých opukových bloků, které podle názoru Radka Bláhy z Muzea východních Čech byly pravděpodobně částí opevnění z 8. až 9.století našeho letopočtu. Část nalezených střepů lze datovat až do období 11.století.

... Jsou zde zachovány malby stěn, původní dřevěné stropy a barokní dveře, dřevěné schodiště i klenby. Zajímavý je také dvůr s kašnou a terasovou zahradou, která zahrnuje půlkruhovou hradební baštu“.

Tolik zpráva z našeho denního tisku. Vzhledem k tomu, že mne zpráva zaujala, byl jsem se v domě také podívat osobně. A vzhledem k tomu, že jsem se při této své návštěvě dozvěděl i

„Hradec Králové – Zpustošený dům č.p. 46 poblíž chrámu sv.Ducha byl deset let téměř prázdný a teprve před dvěma lety se začalo pod záštitou architekta Alexandra Wagnera s jeho kompletní rekonstrukcí.

Ve vstupním prostoru objektu, který stojí na půdorysu dvou gotických domů, byla při rekonstrukci památkáři objevena na stropě vzácná malba goticko-renesanční hvězdy, jejíž cípy směřují na čtyři světové strany. Údajně jsou tyto hvězdy zachovány jen na několika místech v ČR. Jejich přesný význam z hlediska středověké symboliky není zcela jasný. Zvláštnost hvězdy je v jejím doplnění čtyřmi kříži, které jsou podobné patriarším křížům.

Při stavebních pracích byly také objeveny terakotové části plasticky zdobených okenních ostění z 15.století typických pro Pardubice a Bohdaneč. V Hradci Králové byl takový nálezní zjištěn poprvé.

další zajímavé skutečnosti, které v původním článku otištěny nebyly, rozhodl jsem se napsat toto krátké pojednání.

Když byl při rekonstrukci, na jaře roku 2003 v horní pravé místnosti sundán stropní záklop, byl na jednom trámu nalezen letopočet 1685 a na dalším zachovalý barevný erb. Jeho popis je následující: na červeném španělském štítu je stříbrné vlnité břevno (uprostřed břevna je černá či snad modrá vlnitá čára), nad břevnem jsou dvě vpravo hledící zlaté lví hlavy, pod břevnem je jedna zlatá vpravo hledící lví hlava. Na štít je posazena zlatá koruna, po obou stranách štítu jsou zelené palmové ratolesti, vlevo od štítu (ne heraldicky) jsou iniciály D a T a vpravo od štítu iniciály D a M. na dotaz, komu že tento erb patří se mi prozatím nepodařilo nalézt uspokojující odpověď a ani dostupná heraldická literatura mně v tomto bádání nepomohla. Proto jsem se pokusil problém vyřešit jinou cestou.

Vzhled stropu po rekonstrukci

Detail znaku na stropním trámu

Aby se zjistilo, komu patří letopočet a případně i erb, bylo nutno pátrat v historii majitelů tohoto domu. Majiteli domu byli měšťané, ale i zástupci šlechty. Jejich jména jsou známa již od roku 1576. Asi od poloviny 16.století patřil dům rodině Provázků, kteří jej roku 1576 prodali za 1400 kop grošů míšeňských Jakubu Hušperkovi. Jeho vdova se znovu provdala za Simeona Zvonaře a finanční problémy ji asi donutili dům prodat v roce 1605 Gerletu Tychlerovi, který jej o sedmáct let později, v roce 1622 ovšem již bez práva várečného, prodává za 2000 kop grošů míšeňských Marianě Dobřenské ze Žlunic na Chvalkovicích. Ta se během třicetileté války odstěhovala a dům získal opět rod Tychlerů, kteří jej roku 1640 prodávají za pouhých 600 zlatých rýnských Vilému Hendrychu (Jindřichu) Odkolkovi z Újezdce. V té době zde bydleli nájemníci. Rodu Odkolků dům patřil 35 let, do roku 1675, kdy jej prodali Janu Ferdinandu Rašínovi, sv. pánu z Rýzemberku za 1000 zlatých. S dalším prodejem asi souvisí datace nalezená na trámu – týká se roku 1685, kdy dům získává Marie Dorota Solcová (psaná též jako Salzová), rozená Dobřanská ze Žlunic za 440 zlatých. Tato pak jako vdova po rytíři Jiřím Solcovi prodala dům své sestře Marii Františce (též vdově po Cikánu z Čermné), v roce 1706 za 1200 zlatých. V roce 1712 prodala Anna Barbora Achmerovská, rozená Cikánová z Čermné dům za 1200 zlatých Marii Františce Touboret de Machwille, rozené Dewakové (Devaggové) z Adlersbergu. Taubertové – tak jim v Hradci Králové říkali – měla být stará patricijská rodina, žijící v Hradci Králové již v 17.století. Adlersbergové snad pocházeli z Estonska, jak je uvedeno v 1.díle Stručného všeobecného slovníku věcného a její členové zastávali vysoké funkce ve státní službě ruské. Marie Františka později prodala dům Johaně Tragerové, která byla provdána za rytíře Jana Petra z Vlkova za 1500 zlatých.

A nyní se dostáváme k onomu záhadnému erb. Díky písmenům, které jej obklopují, se nechá dobře identifikovat: D.T. – D.M. jako domina Touboret de Machwille – jedná se tedy o erb majitelky domu, která jej koupila v roce 1712.

Strop s hvězdou po rekonstrukci

Detail hvězdy s nápisem

Co se týká hvězdy a listového kříže na stropě jedné z prostor, při bližším ohledání zde byl také objeven fragment nápisu znějícího „Lorret ou...“. Vzhledem k tomu, že tento nápis v překladu znamená – kaple (loreta je kaple zasvěcená P. Marii), navíc listový kříž připomíná tvar původního kanovnického signa, jaké se zachovalo na jediném obraze kanovníka Karla Kumpošta z přelomu 18. a 19.století, dle mého názoru v těchto místech dříve byla pravděpodobně kanovnická kaple.

V roce 1737 Jan Řečický, děkan v Holovousích, složil 8000 zlatých a roku 1747 ještě odkázal dalších 8000 zlatých pro kanovnickou prebendu, která byla v uvedeném domě č.p. 46 ustanovena a nazvána Řečickou. To je ale již jiná historie, spojená se založením královéhradeckého biskupství v roce 1664.

Použitá literatura a prameny:

	<i>Stručný všeobecný slovník věcný, díl I., 1874</i>
<i>V.Král z Dobré Vody</i>	<i>Der Adel von Böhmen, Mähren und Schleisen, 1904</i>
<i>Doubek – Němeček</i>	<i>Starý Hradec Králové, díl III., 1998</i>
<i>SOkA Hradec Králové</i>	<i>Václav Kalaš – Pamětní kniha děkanství Královéhradeckého</i>
<i>SOkA Hradec Králové</i>	<i>Klicperova kronika</i>

V druhé polovině 15.století, za vlády Jiřího z Poděbrad došlo v Českých Budějovicích k politickému zvratu, v němž významnou roli hrál Ondřej Puklice ze Vztuh. Narodil se v Českých Budějovicích asi v roce 1416 a zemřel 29.5.1467. jeho pravděpodobný otec Petr Tučný mu umožnil, aby se věnoval obchodu s látkami, vínem a kořením a tím nabyl slušného majetku. Ženat byl celkem třikrát, své příjmení „Puklice“ přijal po své první ženě, další sňatek s Magdalenou Pochomerovou z Cáhlova mu přinesl dům v Krajinské ulici v Českých Budějovicích a dále vlastnictví vsí Vztuhy a Ortvínovice. Proto také užíval erb a přídomek „ze Vztuh“. Majetek rozmnožil přikoupením dvora před budějovickou Svinenskou bránou a dále vsí Čejkovic, Houžné a Hůrky. Do rady Českých Budějovic byl poprvé zvolen roku 1441 a zasedal v ní 26 let. Několikrát byl zvolen purkmistrem.

Velmi rozhodně se jako přední zástupce rady města stavěl proti zástavě města českým králem Ladislavem Pohrobkem (1440 – 1457) Jindřichovi z Rožmberka (+ 1457) se všemi požitky a důchody. Odmítavý postoj projevil na sněmu v Praze roku 1454, neboť si město zakládalo na staré výsadě, že nesmí být nikdy zastaveno.

Usměrňoval politiku za vlády Jiřího z Poděbrad (1420 – 1471). K jejich osobnímu sblížení došlo za diplomatické schůzky Jiřího z Poděbrad s několika německými knížaty v Českých Budějovicích. Jednání probíhalo od 17.2.1462 a trvalo přibližně dva týdny. Král Jiří přijel s manželkou Johanou a bydlel pravděpodobně v domě měšťana Ondřeje Puklice v Krajinské ul. č. 2.

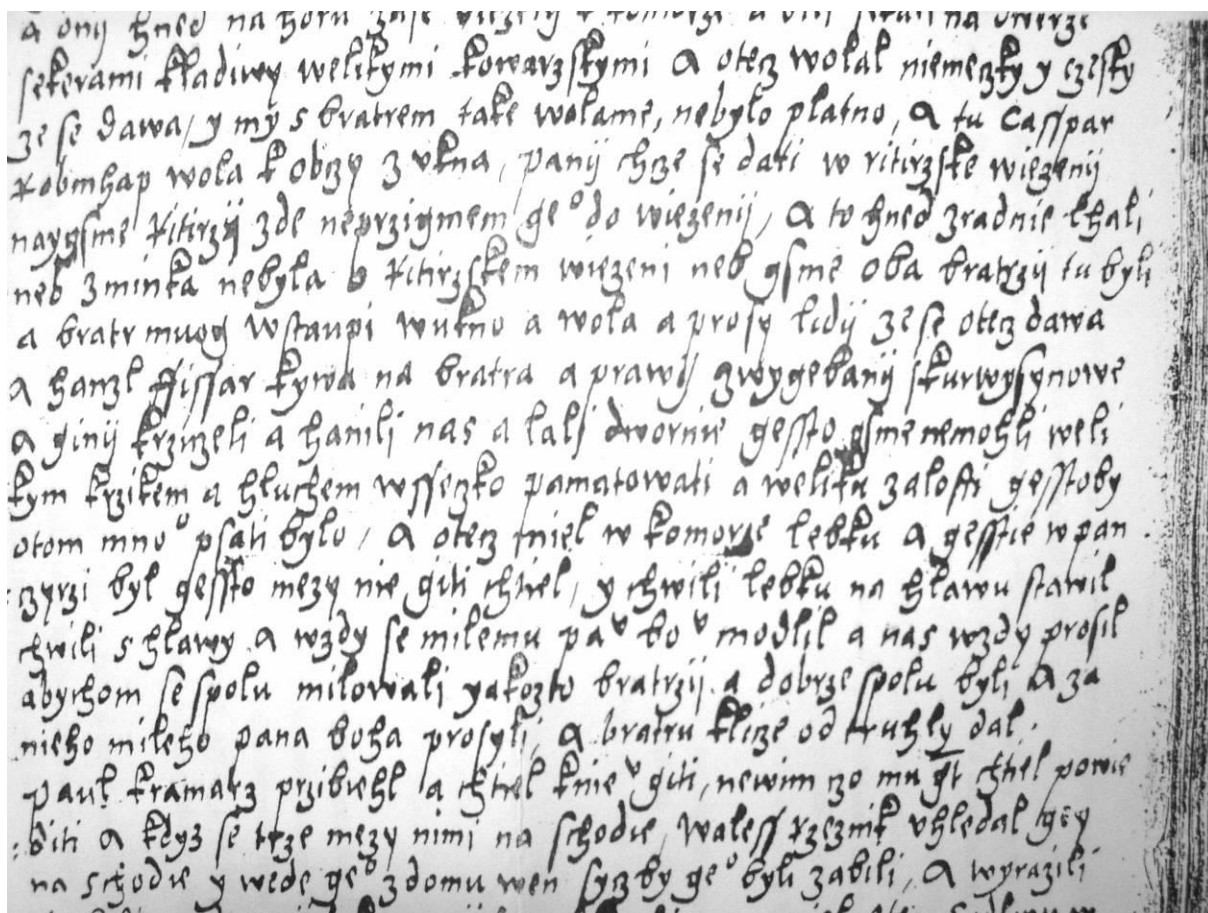

Fiktivní vyobrazení zavraždění budějovického purkmistra Ondřeje Puklice ze Vztuh

Situace v mezinárodních vztazích se ale zhoršila v okamžiku, kdy papež Pius II. vyhlásil kompaktáta za zrušená a vyzval evropské panovníky k boji proti husitům. Proti akcím Vatikánu rozvinul král Jiří z Poděbrad rozsáhlá diplomatická jednání s cílem mírového řešení sporných otázek. Jiříkův tehdejší návrh například pamatoval i na možnou islámskou agresi,

proti které měla být organizována společná obrana. Základy tehdejšího projektu obsahovaly mnohé myšlenky, uskutečňované v současné době v Evropské unii.

Nástupce papeže Pia II., Pavel II., prohlásil krále Jiřího z Poděbrad za kacíře a vyzval panovníky ke křížové výpravě. To vrhlo naši zemi do občanské války, katolické panstvo pod vedením Zdeňka ze Šternberka se seskupilo v tzv. Jednotu zelenohorskou k odboji proti králi. Pavel II. zaslal do Českých Budějovic zprávu o svých akcích a vyzval měšťany, aby od krále odpadli. Puklicovi se podařilo zabránit, aby papežská bula byla přečtena z kazatelny. Tím si vytvořil ve městě nepřátele. Král Jiří projevoval Puklicovi přízeň a v roce 1466 mu daroval les Světlik. V polovině května 1467 se sešla městská rada, aby jednala o situaci po obdržení papežské buly. Radní shodně souhlasili, že chtějí zachovat věrnost králi. Puklice pak prohlásil, že měšťané, kteří se bojí klatby mají možnost z města odejít. V neděli dopoledne přečetl utajenou bulu kněz Václav Modl a překroutil Puklicův výrok tak, jako by nespokojence z města přímo vyháněl.

Ukázka z pamětní knihy Jana Petříka z roku 1548 se zápisem, jak vzbouřenci vnikli do Puklicova domu a „sekerami, kladivy velkými kovářskými a otec volal německy i česky, že se vzdává, i my s bratrem také voláme, nebylo nic platno...”

V pondělí 25.května propuklo mezi obyvatelstvem vzbouření proti dosavadním konšelům a zejména proti Puklicovi. Vzbouřenci obsadili městské brány a Matyáš Robmháp rozněcoval jejich zášť opakovaním pomluvy, že zastánci poslušnosti církvi budou vykázáni z města. Hlasy umírněných byly umlčeny, např. řezník Valeš byl na místě zabit. Dav asi třiceti vzbouřenců zaútočil proti domu purkmistra Ondřeje Puklice, ale předními dveřmi se jim do domu nepodařilo dostat. Do domu proto vnikly násilně vylomením zadního vchodu. Ondřej Puklice se dvěma svými nedospělými syny se zavřel do komory. Vzbouřenci jej marně hledali po celém domě. Teprve na základě Robmhápovalání, že se mu nic nestane se Ondřej Puklice ozval,

projevil ochotu vyjít a požadoval, aby byl vzat do vězení jako příslušník rytířského stavu. Vzbouřenci sekerami a kovářskými kladivy prolomily dveře. První vpadl dovnitř Hanuš Aufunddahin, který bez ohledu na Ondřejovo volání, že se vzdává, jej udeřil sekerou do týlu. Zасыпán ranami dalších útočníků byl Puklice stažen po schodech dolů a za nohy vy vlečen před dům. Vzbouřenci jej tu nechali ležet v domnění, že je mrtev. Těžce zraněný Ondřej Puklice ležel před domem až do večera, kdy na jeho prosbu kdosi přivedl kněze Václava Malého, který Ondřeje vyzpovídal a udělil mu poslední pomazání. Poté byl odnesen do nedalekého domu jeho dcery Elišky Strabochové, přiběhlo však několik starších s příkazem položit Ondřeje do necek a odnést do radničního vězení. Po velkých prosbách byly vpuštěny do vězení manželka Johana a dcery, ale lékaře nepovolili. Až další den, v pátek 29.května 1467 podlehl budějovický purkmistr Ondřej Puklice ze Vzťah ve vězení svým těžkým zraněním.

Podrobné vyličení posledních tragických dnů Ondřeje Puklice ze Vzťah bylo možné proto, že jeho mladší syn Jan napsal obsáhlé paměti, co prožil jako třináctiletý chlapec. Janovi vzpomínky na otcovu smrt doplnil a přeložil do latiny jeho starší bratr. V této podobě je našel v polovině 16.století městský písař Jan Petřík a přepsal je do své pamětní knihy.

Použitá literatura a prameny:

<i>SOkA České Budějovice</i>	<i>Pamětní kniha Jana Petříka z Benešova</i>

Neděle 25. června byla pro všechny, kdo se přihlásili na zájezd který byl pořádán p. Milecem tak trochu malým svátkem. Snad už jenom proto, že opět po delší době jsme se sešli, abychom navštívili několik kulturních památek, jejichž navštívení nám připravil vedoucí zájezdu. A nebyly to jen tak nějaké objekty – Valdek, Točnick, Žebrák, Týřov a Březina.

Pro mne osobně ale tento zájezd byl významný ještě jednou věcí. Již před přibližně dvěma lety jsem se pokoušel, tehdy ještě jako vedoucí pobočky ČGHS v Českých Budějovicích o kontakt a svolání zástupců poboček této společnosti, abychom získali nějaké zkušenosti, sdělili si informace z jednotlivých regionů, ve kterých byly pobočky založeny. Tehdy bohužel nebyla moje iniciativa přijata a v současné době již dvě z pěti tehdy existujících poboček zanikly. Nicméně po několika dopisech a telefonických rozhovorech se mi podařilo jednoho z vedoucích poboček zkontaktovat a ten na nás čekal v Příbrami, abychom ho cestou k prvnímu objektu vzali s sebou.

Setkání proběhlo dobře a tak jsme se pomalu blížili k první zastávce. Vzhledem k tomu, že zřícenina hradu Valdeka leží na okraji vojenského prostoru, chtěli jsme se k němu dostat co nejbliže – z vesnice Feldebabky, ale na základě informací p. Kostnera z Příbrami jsme vojenský prostor nakonec objeli a zaparkovali autobus v Neřežině. Cestou od autobusu k prvnímu bodu našeho zájezdu jsem měl konečně dostatek času k tomu, abychom si s p. Kostnerem z příbramské pobočky ČGHS popovídali. Dozvěděl jsem se něco zajímavých informací z provozu pobočky, ale také bohužel to, že stejné problémy, jaké měla naše zaniklá pobočka v Českých Budějovicích trápí i příbramskou pobočku – zkráceně řečeno naše zkušenosti s pražským vedením společnosti jsou totožné se zkušenostmi poboček z Liberce i Příbrami. Pro mne osobně ale byl důležitější fakt, že jsme konečně navázali spolupráci s lidmi, kteří mají stejné zájmy. Zřícenina hradu Valdeka je velice zajímavá – bohužel přístupová cesta k němu je v nevalném stavu – hlavně dvě lávky, vedoucí přes dva hradní příkopy jsou špatné. Uvnitř jsou k vidění zbytky opevnění a hradního paláce, ale také věž, původní vjezd do hradu i vstup současný.

Povídání o historii a architektuře hradu Valdeka měli připraveno dva univerzitní studenti – M. Kalašová a V. Červenka. z jejich informací jsme se dozvěděli, že hrad byl založen a postaven jedním z rodů, kteří měli ve svém znaku svíní hlavu – rodem, který později nosil predikát právě po tomto hradu – Zajíci z Valdeka. Podrobnější informace o vzniku, vývoji a majitelích tohoto hradu najdete v samostatném článku na jiném místě tohoto čísla Jihočeského Herolda.

Po návratu do autobusu jsme vyrazili směrem k dalším památkám, jimiž byly hrady Točnick a Žebrák. Již z dálky nás hrad Točnick vyhlížel z vrcholu kopce, na němž byl postaven. Cesta k němu byla strmá, ale asi jsme měli štěstí v tom, že bylo zatím sucho, protože jinak bychom asi tuto cestu nezvládli. Ponaučení pro příště – raději nepoužívat zkratky, protože většinou nepřinesou žádné zkrácení času, ale spíše problémy. Po výstupu ke hradu se všichni chvíli vydýchávali, protože kopeček to opravdu byl pořádný, nicméně pohled na něj určitě stál za tu námahu. Stojí na vrcholu skalnatého ostrohu, oddělen od cesty hlubokým příkopem pravděpodobně vytesaným do skály (dnes je přes něj postaven most), ve kterém našli útočiště kozy a také dva medvědi – samec patří ZOO Ohrada, jejímž jsem nyní zaměstnancem. I proto jsem byl zvědavý na našeho „Jardu“. Pokusil jsem se také zachytit několik detailů, které mne zaujaly ze vzhledu tohoto kulturního dědictví. Mimo ostění oken bylo například z vnější strany paláce vidět krakorce, patřící pravděpodobně k původnímu hradnímu převětu, ale i další architektonické zajímavosti. Po shlédnutí opevnění z přední strany a nakoupení suvenýrů nás p. Milec odvedl k zadní bráně s kamennými erby, kde nám V. Červenka opět něco řekl z historie tohoto původně královského hradu.

Hrad Točnick byl vybudován králem Václavem IV. přibližně v letech 1396 – 1398, kdy byl poprvé doložen pobyt krále na hradě. Hrad byl postaven jako náhrada za vyhořelý Žebrák, tedy jako komfortní královské sídlo. Vzhledem k tomu, že se král Václav IV. musel po celou druhou polovinu své vlády potýkat s opozicí tvořenou panstvem a církví, kterou podporoval jeho bratr, uherský král Zikmund a také jeho bratrance, moravští markrabí Jošt, Prokop a Jan Soběslav, musel hrad v roce 1400 narychlo opevnit. Z tohoto období pravděpodobně vznikla původní heraldická kolekce, jejíž kopie je v současné době umístěna na jihozápadní bráně. Tato heraldická kolekce obsahuje deset štítů se znaky zemí Koruny české. Král se v roce 1401 na hrad spolu se svým užším dvorem a částí královského pokladu uchýlil, ale již o dva roky později jej panská jednota zajala, přinutila předat vládu svému bratrovi Zikmundovi. Po svém propuštění a převzetí moci na hradě ještě několikrát pobýval, ale po dostavbě Nového Hradu u Kunratic trvale přesídlil tam.

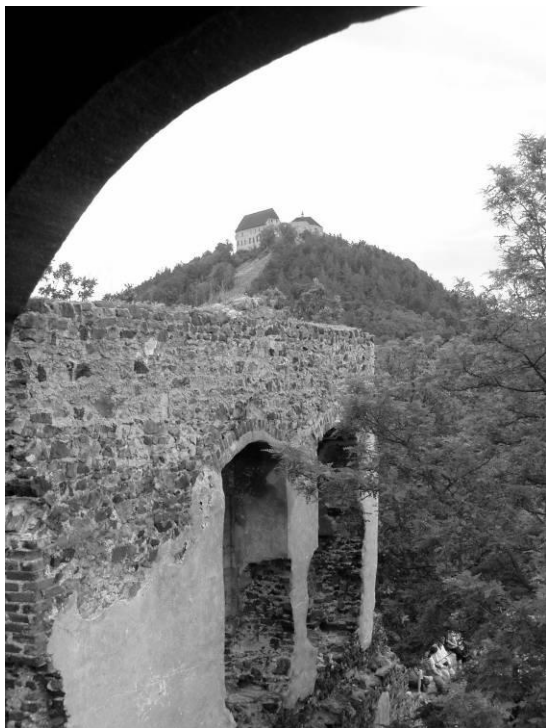
Hrad Točnick již poté nebyl úplně dostavěn. Po smrti krále Václava IV. se hrad stal majetkem jeho bratra Zikmunda, který jej roku 1421 zastavil bavorskému šlechtici Erkingerovi ze Seinsheimu, předkovi rodu pánů ze Schwarzenbergu. Od něj hrad Točnick přešel do majetku Friedrich z Kolovrat a v zástavě tohoto rodu zůstal hrad až do poloviny 15. století. Od Kolovratů hrad vyplatil král Jiřík z Poděbrad z důvodu obnovení královské domény po období husitských válek. Již roku 1461 jej ale zastavil svým synům, od nichž jej získal Friedrich ze Šumburku a od něj hrad získali bratři z Gutštejna. Jeden z bratrů se však živil loupežemi, a proto rozhodnutím zemského soudu musel hrad předat králi. Ale v držení koruny nezůstal hrad dlouho, protože jej král zastavil Zdeňkovi Lvovi z Rožmitálu, po něm následoval jeho protivník Jan st. z Vartenberka, který jej roku 1534 postoupil Krajířům z Krajku, od nichž hrad a panství získal roku 1544 Jan ml. z Valdštejna, který na povolení zemského soudu hrad opravil. Roku 1552 získal panství s hradem Jan st. Popel z Lobkovic a připojil jej k panství Zbiroh. Panství Lobkoviců však skončilo již roku 1594, kdy byl Ladislavu Popelovi zkonfiskován pro jeho velezradu. Tím se panství se stále obyvatelným hradem Točnickem dostalo na 300 let do majetku české Královské komory, tedy instituce, pověřené správou panství náležejících přímo panovníkovi. Od roku 1674 přestal hrad vyhovovat rezidenčním účelům, bydlel zde již jen správce objektu a na hradě se prováděli jen nejnnutnější opravy. Roku 1868 koupil panství H.B. Stroussberg a později jej vystřídali Colloredo-Mansfeldové. Ti prodali hrad za 10.000,- Kč Klubu českých turistů. V současné době je hrad majetkem státu, který provozuje organizace Státní hrady Křivoklátska.

Cesta dolů z hradu byla poněkud lepší, než cesta nahoru. Mimo jiné také proto, že jsme šli úplně jinou cestou. Po vyjití z lesa se nám otevřel zajímavý pohled na druhý z hradů, které zde stojí – na hrad Žebrák. Ten byl vlastně předchůdcem Točnicku a také stojí na skalním ostrohu, který je obtékám Stroupinským potokem. Po výstupu k této hradní zřícenině si někteří z nás zakoupili lístek na výstup na vrchol věže. Většina ale zůstala dole a čekala na ty, kteří si chtěli zájezd zpestřit pohledem z tohoto výškového bodu. Pohled na blízký hrad Točnick je z věže opravdu velice pěkný. Po návratu z věže Mgr. Červenka opět pověděl něco historických dat o navštívené zřícenině hradu.

Hrad Žebrák byl založen Oldřich Zajíc z Valdeka kolem roku 1280 na důležité stezce z Prahy do Plzně. Již roku 1336 změnil hrad majitele – stal se jím král Jan Lucemburský, který jej vyměnil za hrad a panství Budyni a hrad Klapý (později Hazmburk, po kterém později rod Zajíců přijal predikát). Lucemburkové hrad opravili a rozšířili a král Karel IV. zde často nocoval při cestě do Říše. Ale pouze do roku 1351, toho roku totiž na hradě zemřel jeho prvorozený syn Václav. Od tohoto roku se král hradu vyhýbal. Ačkoliv byl hrad zapsán do seznamu hradů, které nesměly být zastavovány, sám jej zastavil, nejprve magdeburskému purkrabímu Purkartovi a později – v roce 1377 Petrovi z Vartmberka. Za panství Vartmberků bylo městečko Žebrák opatřeno hradbami a dvěma branami. Král Václav IV. si hrad oblíbil a od Vartmberků jej koupil a nechal jej upravit na velmi pohodlné sídlo. Král zde často pobýval

a lovil v okolních lesích. Také zde přijímal významné zahraniční návštěvy (r.1383 rakouský vévoda Leopold, 1388 kníže Rudolf Saský) a také zde bylo podepsáno mnoho významných dokumentů (r.1390 chebský mír mezi míšeňskými markrabaty Friedrichem Vilémem a Jiřím, 1392 listina povolující založení Betlémské kaple). Nebýt požáru v roce 1395, možná byl hrad králem využíván i nadále, po něm se ale panovník rozhodl postavit reprezentativní sídlo na nedalekém vrcholu kopce – hrad dostal název Točník. Význam hradu Žebráku, který byl sice opraven postupně slábl, nicméně ještě roku 1412 se zde konala disputace mezi Janem Husem a Štěpánem z Pálče. Od roku 1422 byl hrad Žebrák v zástavním držení katolíka Hanuše z Kolovrat, za jehož vlády (v roce 1425) byl hrad obléhán husitskými vojsky, která se však spokojila vypálením městečka v podhradí a poté odtáhla. Po druhém obléhání v roce 1430 po devíti týdnech se Hanuš z Kolovrat přidal k husitské straně. Roku 1438 hrad fungoval jako vězení pro některé pražské měšťany, kteří příliš aktivně působili za vlády krále Zikmunda. Těm se roku 1439 podařilo z hradu uprchnout. Po husitských válkách se v držení hradu vystřídalo mnoho zástavních majitelů, mezi nimi páni ze Šumberka, z Gutštejna, z Vartmberka, Krajiřové z Krajku, páni z Lobkovic a další. Hrad již po roce 1553 je uváděn jako pustý. Posledním šlechtickým majitelem hradu byli Colloredo-Mansfeldové, kteří jej v roce 1918 prodali Klubu českých turistů.

Zašel jsem se podívat i do sklepení, kde byla k vidění hmotová rekonstrukce a také několik kousků z archeologických vykopávek, a také zbytky točitého schodiště. Po cestě zpět k autobusu jsem se pokoušel fotit i hradby porostlé žlutými kvetoucími rostlinkami, ale došla mi baterka, takže fotky asi nebudou. Na louce pod hradem se pásli dva koně a o kus dál malé stádečko těchto zvířat. Podle toho, co jsem slyšel patří kastelánovi hradu Točnicku, který je používá při vystoupeních v historických kostýmech. Mohlo by to být docela zajímavé.

Točník – pohled ze Žebráku

Žebrák – pohled od Točnicku

Při další cestě došlo k něčemu podobnému, co si pamatuji z naší dovolené v roce 2002. Vzhledem k tomu, že v této části naší vlasti neexistuje kvalitní značení na silnicích, museli jsme se po ujetí několika kilometrů vrátit, abychom značku se správným směrem našli několik desítek metrů od místa našeho odjezdu od hradu Žebrák. Bohužel z místa odjezdu nebyla značka vidět. Cesta nás zavedla až do obce Skryje, které jsou vyhlášenou lokalitou pro

hledáče trilobitů – mimochodem, právě tohoto již dávno vyhynulého tvora má obec Skryje ve svém znaku, a v muzeu je možno vidět i jeho zkameněliny. Ale nás sem přivedla jiná zajímavost – v blízkosti obce, asi 2 km po proudu řeky Berounky od mostu, na pravém břehu vysoko nad řekou byl kdysi postaven hrad Týřov.

Již při výstupu z autobusu začínalo poprchávat a cestou k mostu se rozkapalo celkem obstojně, nicméně ani to nás neodradilo od toho, abychom ke zřícenině hradu Týřova došli. Bylo nás jenom několik, ostatní se zalekli cesty přes klády nahrazující lávku přes potok a dále stezky, která musela být nově postavena, protože při povodních v roce 2002 byla původní stezka zcela zničena. Turistická stezka, vedoucí k cíli naší cesty byla vystavěna nově, tentokrát již ne dole podél řeky, ale přibližně v polovině svahu. V obdobích sucha je cesta po ní asi

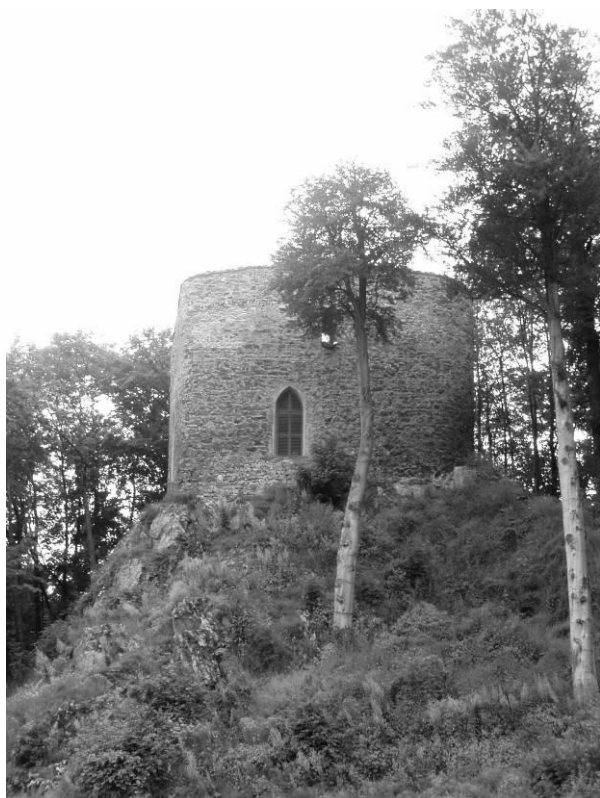

Pohled na údolí Berounky směrem ke hradu Týřovu z nově vybudované vyhlídky

celkem v pohodě, i když některá místa jsou trochu obtížnější – jedno místo je dokonce osazeno řetězem, za který je možno se přidržet. Za mokra byla tato cesta o trochu náročnější, ale vzhledem k tomu, že jsme byli opatrní, nikomu se nic nestalo. Asi po půl hodině, když jsme se po stezce dostali k ústí Úpořského potoka, kde začíná také přírodní rezervace Týřov – podle informační tabuli by zde měla také kvést Lilie zlatohlavá, jedna z našich nejkrásnějších divoce rostoucích květin, ale tentokrát jsme neměli štěstí – před několika lety pod zříceninou hradu Netřeb, v tisové rezervaci a pod vrcholem Bolfánku jich kvetlo několik desítek. Škoda, bylo by to zajímavé zpestření té namáhavé a mokré cesty. Nicméně právě v okamžiku, kdy jsme dorazili k této informační tabuli, zhoustl déšť, jakoby příroda zkoušela, jestli vydržíme. Nás ale ani v tento okamžik ani nenapadlo to vzdát, vždyť už jsme byli těsně pod hradem. Proto jsme pokračovali v další cestě a po překročení potoka jsme lesem, po vybudované pěšině a schodech vystoupili až k němu. A myslím, že nikdo z nás toho nakonec nelitoval. Po několika minutách déšť ustal, vyhlídka z hradu na řeku a údolí byla ještě neustále zahalena hustou

mlhou, ale pomalu začínalo prosvítat sluníčko skrze mraky. Po prohlídce zříceniny tohoto hradu jsme se rozhodli k návratu ke zbytku výpravy, která na nás čekala v hospodě ve Skryjích. Po cestě zpět jsem se ještě zastavil na vyhlídce, kterou turisté vystavěli asi v půlce cesty – z ní se již otevřel celkem zajímavý pohled na údolí Berounky, protože mezitím se mlha zvedla, takže bylo vidět trochu lépe. Ale na fotografii i tak není hrad vidět, protože trochu mlhy přece zůstalo. Právě na této vyhlídce jsem si také všiml, že v jejím okolí roste několik starých tisů – stejně jako kolem hradu Netřeb, který jsme v minulosti navštívili. Při příchodu k mostu na nás již čekal autobus se zbývajícím turisty, kteří na nás čekali. Ani tady Vám nepředkládám bližší informace o historii navštíveného hradu, protože i v tomto případě si děje a pověsti hradu Týřova můžete přečíst na jiném místě tohoto čísla časopisu.

Posledním cílem naší cesty byla zřícenina hrádku poblíž zámku v Březině. Cesta k němu nejprve vedla po serpentínách v údolí jednoho z přítoků Berounky, kam se náš autobus tak akorát vešel. Kdyby proti nám vyjel nákladní automobil měl by asi náš řidič plné ruce práce. Naštěstí se to nestalo, takže jsme se bez problémů dostali do volné krajiny a upalovali k cíli naší cesty. V objektu zámku, ke kterému se přichází cestou mezi břízami, je v současné době odborné učiliště. Budova zámku je postavena v klasicistním slohu a z hlediska architektonického je nezajímavá. V parku, který začíná hned za zámkem jsou ale velice zajímavá místa – jednak kaplička, původně hrobka posledních majitelů, minulým režimem zrušená a po roce 1989 znovu vybudovaná dle dochované dokumentace, slovanské hradiště s patrnými příkopy a valy a konečně zahradní altán, který vznikl úpravou skutečné zříceniny hrádku na kamenné ostrohu nad nově vybudovaným koupalištěm. A to byl skutečný cíl naší cesty. Pod vrcholem tohoto kamenného bloku je v kapradí pod vysokými buky navíc i jeskyně, nevím zda vytesaná, nebo skutečně přírodní, nicméně celé okolí je velice zajímavé.

Hrádek Březina

Jeskyně ve svahu pod hrádkem Březina

Hrad Březina se poprvé připomíná roku 1389, kdy byl v majetku královského úředníka Jindřicha z Elstrberku. Po něm se v držení hradu vystříдалo několik rodin vesměs z nižší šlechty (Ducové z Vařin), Litovští ze Svinař, Černínové z Chudenic, Hrobčičtí z Hrobčic,

Klenovští z Klenového, Malovcové z Chýnova a Vintřberka). I přesto, že byl hrad ještě v roce 1642 obyvatelný, centrum statku bylo již v předchozím století přesunuto do sousedních Radnic, kde bylo příhodnější hospodářské zázemí v podobě poddanského městečka. Roku 1661 byl hrad Březina uváděn jako pustý. Roku 1758 získal panství rod pánů ze Sternberka, jejichž potomek Joachim (přírodovědec a cestovatel) postavil v Březině klasicistní zámek. Jeho bratr a dědic Kašpar Maria se rovněž zabýval přírodovědou a své rozsáhlé paleontologické a botanické sbírky přestěhoval na zámek v Březnici, u kterého také založil botanickou zahradu. Udržoval přátelství s J.W.Goethem, spolupracoval s přírodovědcem K.B.Preslem, ale známým se stal hlavně tím, že založil Národní muzeum, kterému věnoval své rozsáhlé sbírky. Hrad měl jednoduchou dispozici – obytnou věž se zaoblenými rohy (donjon) situovanou zhruba do středu hradního areálu. Jiná výstavba není dochována, pravděpodobně z toho důvodu, že byla tvořena dřevěnými palisádami, případně roubenými stavbami. Roku 1810 byly pozůstatky hradu upraveny na zahradní altán v němž bylo použito pseudogotických stavebních prvků.

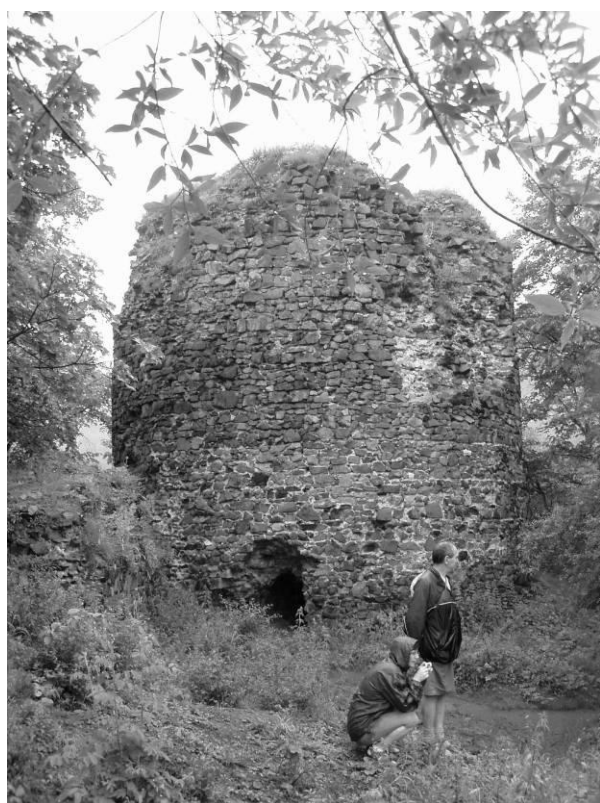
Naše cesta za několika památkami pomalu končí. Autobus po dni nabitém zážitky míří k domovu a mně zbývá jen několik zachycených okamžiků okem fotoaparátu a také vzpomínek na chvíle prožité ve společnosti zájemců o historii a turistiku. Ale musím říci, že tento den rozhodně byl smysluplně prožit a proto se již těším na další výjezd za krásami naší vlasti.

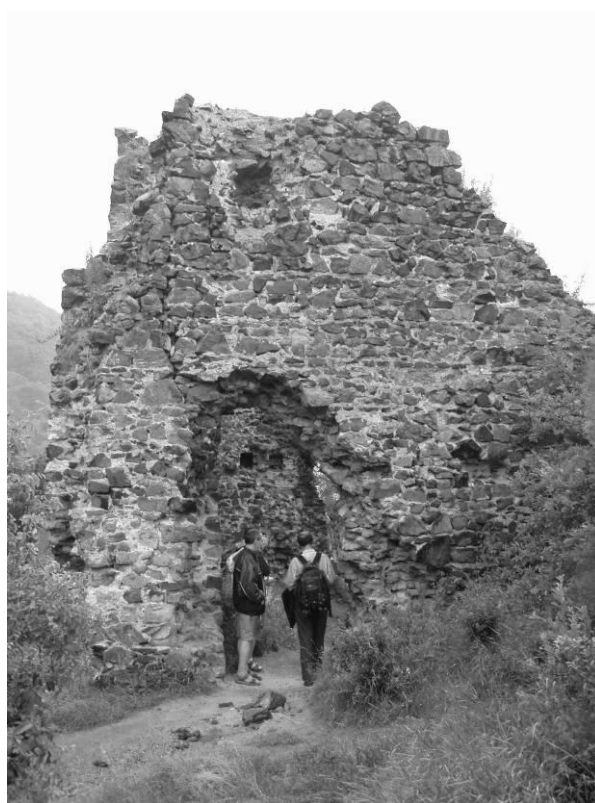
Březina – vstupní část s pseudogotickými prvky

Fotografie použité v tomto článku jsou z archivu autora, popisy historických dat k jednotlivým objektům pochází z přednášek Mgr. Červenky a sl. Kalašové.

Hrad Týřov (německy Angerbach) býval dříve zaměňován se stejnojmenným hradem v blízkosti Kožlan. Jeho vznik se datuje před polovinu 13. století, konkrétně před rok 1249, kdy je v pramenech prvně zmiňován jako místo, kde byl internován mladý Přemysl Otakar II. a předáci panské opozice vzbouřivši se proti Václavovi I. Hrad, který je ukázkou u nás málo používaného typu kastelu byl tedy od počátku královským majetkem a za jeho zakladatele lze pokládat krále Václava I., který zde pobýval například v roce 1252. Po dlouhé odmlce se hrad vrací do psané historie v roce 1313 a 1315, kdy je hrad v zástavním držení Viléma Zajíce z Valdeka a z rozkazu krále Jana Lucemburského zde byl vězněn politický protivník obou zmíněných pánů – ambiciozní Jindřich z Lipé. Roku 1322 byl Týřov v zástavě Oldřicha Pluha z Rabštejna. Ěru zástavních majitelů královských hradů ukončil roku 1333 zásah budoucího krále Karla IV., který vykoupil Týřov jako první z celé řady královských hradů, jichž se za nepřítomnosti Karlova otce v zemi zmocnili sebevědomí předáci panstva. Roku 1355 zařadil král Karel IV. hrad Týřov mezi hrady tvořící panovnickou doménu, ovšem do skupiny podmíněně zastavitelných hradů, což souviselo s poklesem významu hradu. Proto nás neudivuje, že již po pěti letech se hrad Týřov ocitl v zástavním vlastnictví, tentokrát bavorského vévody Jana. O rok později však hrad náležel již znovu koruně. Týřov nebyl natolik komfortním hradem, aby hostil královský dvůr, který se raději zdržoval na nedalekém, výstavnějším, Křivoklátě. Na hradě sídlil pouze purkrabí, vojenská posádka a personál potřebný k základnímu provozu hradu.

Věž hradu Týřova

Donjon nad řekou Berounkou

Na počátku husitských válek svěřil král Zikmund Týřov do zástavy horlivému odpůrci kalicha Alši Holickému ze Šternberka, jehož purkrabí Habart z Adlaru zde roku 1429 věznil po dobu tří měsíců 166 bojovníků Nového Města Pražského. Habart se tehdy sám stal na několik let zástavním držitelem hradu, ve třicátých letech jej pak v zástavním držení vystřídal Vilém z Illburka. Roku 1445 patřil hrad Týřov opět Alši Holickému. Po smrti jeho syna Petra

vyplatil roku 1454 král Ladislav Pohrobek hrad ze zástavy, aby jej o šest let později mohl jeho následník Jiřík z Poděbrad opět zastavit. Novým zástavním pánem se tentokrát stal Jošt z Einsiedlu, nedlouho předtím obdařený erbem a přídomek a roku 1458 pasovaný na rytíře. Jeho potomci, kterým hrad náležel až do roku 1578 si podle něj přibrali příjmení Týřovští. Nový majitel Jošt z Einsiedlu se o hrad staral, obdržel od krále několik finančních příspěvků na zvelebení týřovského statku. Oproti tomu Joštovi následovníci se zmítali v majetkových sporech, pročež jim na údržbu hradu moc času nezbyvalo. O hrad, hlavně však o příslušné pozemky v 16. století projevil zájem několik sousedních šlechticů, kteří vytušili možnost brzkého rozšíření vlastních statků; někteří si vyžádali od krále povolení hrad vyplatit ze zástavy. Nicméně Týřov zůstal v držení rytířů z Einsiedlu až do roku 1578, kdy jej do zápisného, tj. dědičného vlastnictví získal majitel sousedních panství Zbiroh, Žebrák a Točnick, Jan st. Popel z Lobkovic. Ten však hrad o deset let později postoupil královské komoře. Týřov připojený ke komornímu panství Křivoklát byl ponechán osudu a pozvolna chátral. Roku 1600 už byl zaznamenán jako pustá ruína.

Zbytky opevnění – východní strana

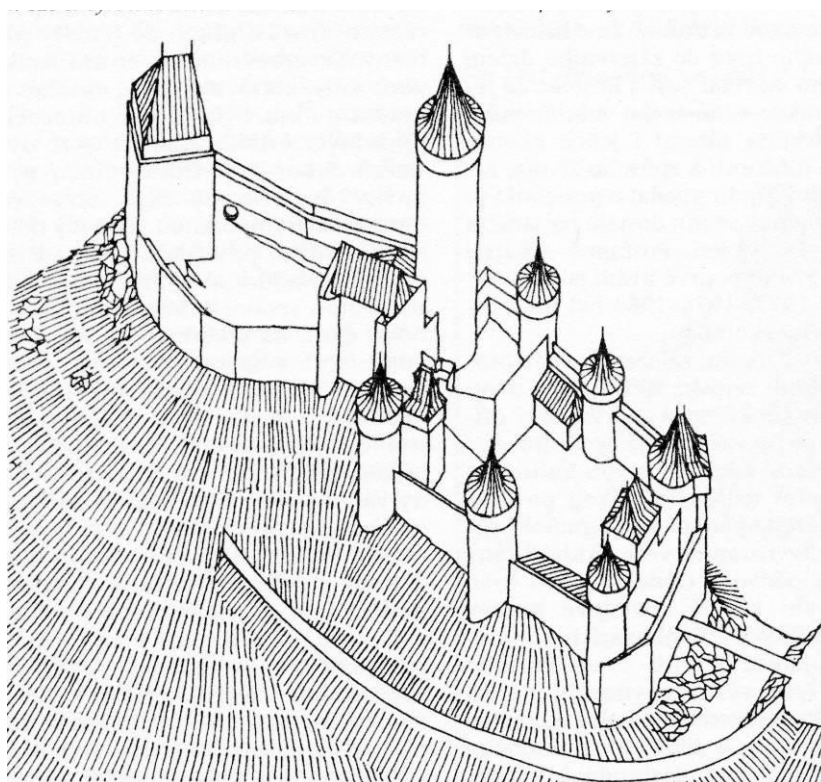

Zbytky opevnění – jihovýchodní strana

Zřícenina zůstala po dlouhá staletí stranou jakéhokoliv zájmu, který by vedl k jejích konzervaci. Teprve s příchodem romantismu začala působivá scenérie lákat stále více návštěvníků, nicméně ani tento fakt neznamenal pro postupnou destrukci hradu žádnou výraznou změnu. Roku 1884 sice nechal majitel provést zaměření hradu, k úpravám zříceniny však nedošlo. K dalšímu zaměření hradu došlo ve 40. letech minulého století, stejně jako v předchozím případě však ani tentokrát nebyly provedeny žádné konzervační zásahy. V 70. a 80. letech se Týřov stal předmětem zájmu Archeologického ústavu ČSAV, který zde prováděl průzkum a uvedl terénní reliéf do původního stavu. Konflikty se státní ochranou přírody a nedostatek finančních prostředků však průzkum přerušil a znovu odvrátil možnost konzervace dochovaných pozůstatků hradu, které se v současnosti nachází v kritickém stavu.

Hrad Týřov, založený nad brodem důležité zemské stezky je dispozice dvojdílné. Do dolního hradu se vcházelo po mostě, jehož poslední část byla zvedací, přes příkop vysekaný ve skále a

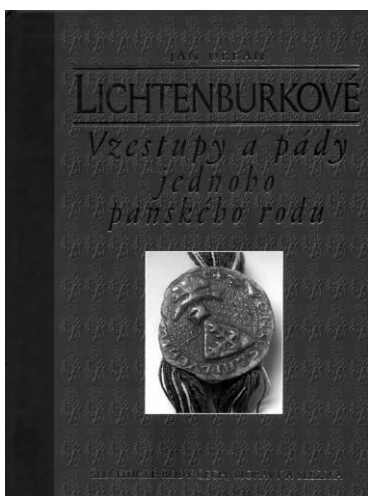
dále branou ve čtyřhranné věži, jež stála v čele obdélníkového prostoru dolního hradu. V obvodu dolního hradu se nachází celkem šest pravidelně rozmístěných flankovacích věží a bergfrit, který v tomto případě supluje sedmou flankovací věž; zároveň stojí téměř v čele dolního hradu naproti čtverhranné věži. Flankovací věž je taková věž, která svou polovinou vyčnívá z hradby a je možno z ní bránit i prostor podél hradeb. Použití flankovacích věží je typické pro hrady kastelového typu, používané hlavně ve Francii. U nás jsou stavby kastelového typu vzácné (Konopiště, Úsov, Prácheň). Severovýchodní, nárožní flankovací věž (z pohledu příchozího napravo od čtverhranné věže s bránou) pravděpodobně obsahovala studnu či cisternu a proto byla nejvíce ohrožena případným ostřelováním. Proto byla opatřena dvojbřitem. Budovy dolního hradu přiléhaly k delším stranám nádvoří. V koutě horního nádvoří pod bergfritem se nacházela malá zemnice, jež sloužila jako hradní kuchyně (byla zrušena ve 14. století). Vedle bergfritu se nacházel malý palác, jehož celé přízemí vyplňoval průjezd brány, vedoucí do horního hradu. V horním hradu se nacházel zpočátku jen mohutný čtverhranný donjon (obytná věž), jehož první patro bylo přístupné samostatně z nádvoří. Ve 14. století k donjonu v horním hradu přibýly provozní objekty lehčí konstrukce. V 15. století v souvislosti s vývojem dělostřelectva muselo nutně dojít k zlepšení opevnění hradu. Hradby dostaly kryté ochozy, jeden z příkopů byl zasypán a vznikl zde parkán, zpevněný polookrouhlými baštičkami. V dolním i horním hradě pak došlo ke změnám v počtu hospodářských budov.

Hmotová rekonstrukce hradu Týřov – 13. století

Použitá literatura a prameny:

kolektiv autorů	<i>Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku IV., Západní Čechy, Praha 1985</i>
Tomáš Durdík	<i>Ilustrovaná encyklopedie českých hradů, Praha 1999</i>
kolektiv autorů	<i>Čas hradů v Čechách 2, Praha 1995</i>
Tomáš Durdík	<i>Hrad Týřov, Praha 2000</i>

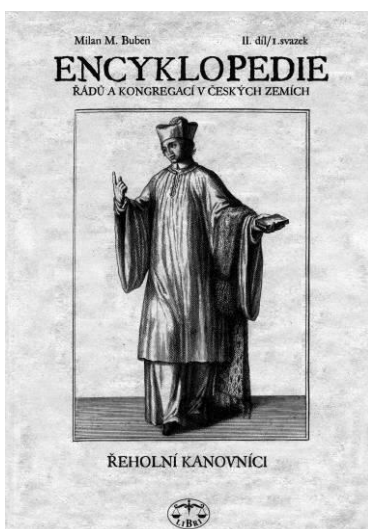
Jan Urban – Lichtenburkové, vzestupy a pády jednoho panského rodu, Lidové noviny, Praha 2003, cena

Lichtenburkové byli příslušníky mocného rozrodu Ronovců, pánů se znakem černé ostrve ve zlatém štítu. Kniha pojednává o historii tohoto rodu od 13. století, jehož příslušníci v průběhu své historie v království Českém mnohokrát usměrňovali tok dějin. Vlastnili mnoho hradů nejen v Čechách, ale i na Moravě, například Lichnici, Klapý, Lipnici, Bítov a Opočno. Kniha je nejenom výčtem dat, ale je naplněna i množstvím fotografií osob, míst, listin a pečeti.

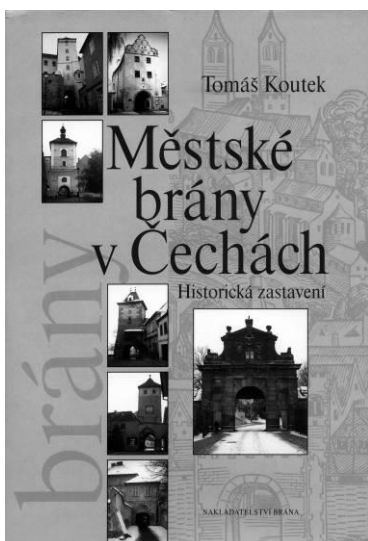
Václav Rameš – Kapsář Jihočeských pověstí I. Děje pánů z Růže, Veduta, České Budějovice 2004, cena

Jihočeské nakladatelství Veduta nám představuje soubor pověstí o našem snad neznámějším rodu, které sesbíral a upravil ředitel Státního oblastního archivu v Třeboni. Některé pověsti, které tato kniha obsahuje jsou známé, jako například pověst o dělení pětিলisté růže, či pověst o rožmberské bílé paní Perchtě, ale jsou zde uvedeny i pověsti, které známé nejsou, jako například hned úvodní dvě pověsti – o vzniku znamení růže a pověst o Želnavě. Kniha je doplněna dobovými ilustracemi, ilustracemi Paoliny ze Schwarzenbergu a také vyobrazením rožmberských znaků, kreslených autorem.

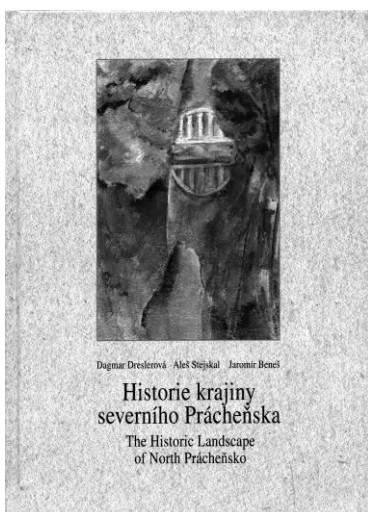
Milan M. Buben – Encyklopedie řádů a kongregací v Českých zemích, díl II., Řeholní kanovníci, Libri, Praha 2003, cena 180,- Kč

Autor v knize popisuje vznik a dějiny jednotlivých řeholních institucí, uvádí řádovou symboliku a vysvětluje nuance v řádových oděvech, v regulích a také v organizaci a struktuře jednotlivých řeholních společenství. I tato kniha je doplněna o množství ilustrací představujících nejenom řeholní roucha, hodnostáře a symboliku (znaky), ale i architekturu. Dějiny jednotlivých řádů jsou pojaty jako celek, popisují jednotlivé řády od jejich vzniku v původní oblasti a dále popisují jejich působení v naší vlasti. První díl této pětidílné encyklopedie obsahoval rytířské řády a křížovníky.

Tomáš Koutek – Městské brány v Čechách, Brána, Praha 2003, cena 389,-- Kč

Kniha encyklopedicky představuje jednotlivá města České republiky, přičemž každá kapitola je jedním městem se svou historií, ale především historií a fotografiemi svých bran – součástí opevnění, které bylo v dávné historii jednou z nejvíce ohrožovaných částí měst. Z našeho regionu kniha představuje České Budějovice, Český Krumlov, Jindřichův Hradec, Slavonice, Pelhřimov, Prachatice, Vimperk, Písek, Tábor a překvapivě také ves Čížkrajice, která sice měla donedávna bránu, ale městem nikdy nebyla. Kniha je doplněna slovníčkem základních pojmů a schematickými mapami jednotlivých krajů s vyznačením jednotlivých měst.

Dagmar Dreslerová, Aleš Stejskal, Jaromír Beneš – Historie krajiny severního Prácheňska, Prácheňské nakladatelství, Písek 2003, cena 290,-- Kč

Tato bezesporu velice zajímavá kniha je z jedné strany publikací, která představuje historický vývoj oblasti historického Prácheňska nejenom v datech, ale i ve fotografiích, starých mapách, nákresech, ale i z pohledu, jakým se na tento malebný kraj dívali umělci a jak jej ztvárnili ve svých obrazech. Z druhé strany je tato kniha cestovním bedekrem, který bude mít jistě příznivý dopad pro návštěvníka krajiny, protože v několika popsanych trasách upozorňuje návštěvníky na zajímavosti, které by bylo možné navštívit. Kniha je navíc doplněna i anglickým textem pro návštěvníky z jiných zemí Evropy.

Vladimír Rolinc – Příručka pro genealogy třetího tisíciletí, Moravská genealogická a heraldická společnost Brno ve spolupráci s Genealogickým centrem Valašska v Rožnově pod Radhoštěm, Brno 2003, cena

V úvodu jednatel MGHS představuje autora knihy. Vlastní kniha obsahuje představení genealogie jako vědního oboru a pokračuje přes jednotlivé pojmy, se kterými se každý badatel při svých bádáních v archivech naší vlasti musí setkat. Popisuje jak matriky, tak i mimomatriční prameny. Na závěr je představeno i Genealogické centrum Valašska, které má sídlo v Rožnově pod Radhoštěm. Kniha je doplněna názornými tabulkami, které badatelům představují jednotlivé prameny.

Klub přátel Českých Budějovic (dále jen KP ČB) se tak jako v minulých letech stane i v roce 2005, konkrétně v sobotu dne 16. dubna, jedním z organizátorů Dne kulturního dědictví, při kterém Vám jeho členové podají vyčerpávající informace v jednotlivých objektech v Českých Budějovicích, které budou tento den přístupné návštěvníkům. Kromě této akce uspořádá v průběhu měsíce května KP ČB i zájezd po trase Velhartice – Sušice – Hartmanice a dále besedy k jednotlivým tématům. Tyto besedy a ostatní setkání členů se uskutečňují vždy v klubovně KP ČB v Domě umění na náměstí Přemysla Otakara II. (vedle bývalého hotelu Slunce, vchod pasáží k antikvariátu a dále po schodech či výtahem do 4. patra) a na 1. pololetí roku 2005 jsou připravena setkání v průběhu ledna nebo února – Vizualizace splavnění toku Vltavy z Českých Budějovic do Hluboké nad Vltavou – Studio A-8000 a 22. března – Představení projektu na rekonstrukci lehkooatletického stadionu na Sokolském ostrově – Studio Archa. Konkrétní upřesnění témat setkání, případně i ostatní informace o činnosti KP ČB je možno se dozvědět na e-mailové adrese: musilv@iol.cz, případně mlcoch@cb.gin.cz a také na telefonním čísle 606 809 254.

Samostatná **Sekce heraldiky a genealogie KP ČB** (dále jen SGaH KP ČB) má pravidelné schůzky každou druhou sobotu v měsíci (mimo července a srpna) od 9.00 hodin v klubovně KP ČB. Informace o činnosti sekce podává její vedoucí, Ing. Daněk na tel. 737 438 029, nebo na e-mailové adrese: danek@zoo-ohrada.cz . V prvním pololetí roku 2005 jsou na schůzky plánována následující témata:

15. ledna – Historie dobrovolných hasičských sborů okresu České Budějovice – p. Caletka

12. února – Největší poklady – PHDr. Chvojka

12. března – Národnostní otázka očima genealoga – p. Vilímek

9. dubna – Význam svátků Velikonočních pro naše předky – PHDr. Krejča

14. května – August Sedláček – bude upřesněno v průběhu 1. čtvrtletí 2005

11. června – Mgr. Václav Vondra – historie Dobré Vody u Č. Budějovic

Kromě pravidelných setkání uspořádá SHaG KP ČB také v roce 2005 dva zájezdy za kulturními památkami naší vlasti, první v **červnu** za tvrzemi mezi Plzní a Klatovy, druhou v **září** za hrady, zámky a tvrzemi kolem Sázavy od Světlé nad Sázavou až ke Zruči. Objednávky přijímá, případně bližší informace o plánovaných zájezdech Vám podá vedoucí zájezdů, p. Milec na našich pravidelných setkáních, nebo na telefonním čísle 721 569 770.

Další aktivitou, kterou připravují členové SHaG KP ČB ve spolupráci s Národním památkovým ústavem v Českých Budějovicích na rok 2005, je výstava na hradě Nové Hrady v jižních Čechách. Tato výstava představí heraldiku na kresbách, ale i předmětech denní potřeby, listiny s pečetěmi a ukázky práce členů sekce z řad genealogů. Část výstavní plochy je vyhrazena pro prezentaci znaků majitelů některých historických objektů v Jihočeském kraji. Výstava bude návštěvníkům přístupna po celou turistickou sezónu roku 2005.

Historický klub při Jihočeském muzeu v Českých Budějovicích je další organizací s podobnou náplní činnosti. Tato organizace pořádá v prvním pololetí roku 2005 přednášky, které se konají vždy v pondělí od 17.00 hodin v budově Jihočeského muzea.

10. ledna – Výroční schůze + Osudy pomníků v Čechách – p. Ramešová

14. února – Ze života našich předků – PHDr. Chvojka

14. března – Atributy svatých – p. Hladký

9. května – 60. výročí konce něm. okupace na Českobudějovicku – Mgr. Vondra, PHDr. Pecha

13. června – České návrhy na Nobelovu cenu za literaturu – Doc. Blümllová

I tato organizace pořádá zájezdy za historickými, ale i přírodními zajímavostmi u nás i v okolních státech. Z jejich plánu na rok 2005, který je vyvěšen na nástěnce před budovou Jihočeského muzea, mohou doporučit například květnové výlety na Posázaví a do Českého ráje nebo výlet 18. června za restaurovanými freskami na Českobudějovicku.

Prosté dělení štítu patří mezi základní, tzv. heroltské figury. Jedná se o obraz, tvořený vodorovnou čarou, která vede vždy od jedné hrany štítu ke druhé. Toto dělení může být provedeno buď rovnou čarou, ale také čarou pilovitou, čarou vlnitou, cimbuřím, ale i plamennou čarou. Vojtěch rytíř Král z Dobré Vody ve své knize uvádí, že „této ze skutečné potřeby povstalé okolnosti děkujeme nejen za vyvinutí tak zvaných znamení heroltských, nýbrž i za obsáhlejší rozvoj heraldiky vůbec“.

Prvním dnes představovaným rodem s červeno-stříbrně děleným štítem je rod **Dobrohostů z Hostouně**. Tento velmi starý český rod původem z Domažlicka a Tachovska je poprvé připomínán již ve druhé polovině 12.století, kdy bratři Mutina a Dobrohost založili Mutěnin a Hostouň. Barva jejich znaku ale není zcela jednoznačně určena. Při jeho určení se vycházelo z toho, že znak těchto barev je v souboru vyobrazení na hradě Laufu přisuzován Půtovi z Plané. A právě město Chodovou Planou v té době rod Dobrohostů vlastnil. Zmínky o tomto rodu mizí v 15.století.

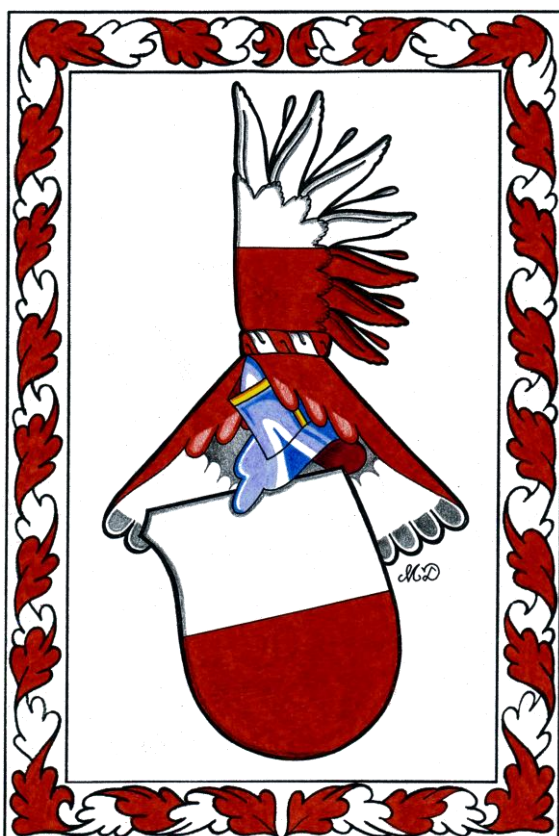
Druhým rodem s děleným štítem je další starý český rod **Šanovců ze Šanova**. Tento rod je poprvé připomínán v polovině 15.století na Rakovnicku. Záhy se rod rozvětvil na dvě rodové větve, z nichž jedna přesídlila do severovýchodních Čech, konkrétně do Lomnice nad Popelkou a do Hostinného. Příslušníci druhé větve rodu působili v saských službách a potom v okolí města Plzně. Z této větve rodu pocházel i její nejvýznamnější člen – Adam Šanovec ze Šanova, komorník na dvoře Rudolfa II., hejtman Pražského hradu, který roku 1602 koupil hrad Nižbor a nechal ho nákladně renesančně upravit. To jej tak finančně vyčerpalo, že hrad po 11 letech musel prodat. Naposledy je tento rod připomínán roku 1645.

Třetím dnes představovaným rodem s děleným štítem jsou **Údrčtí z Údrče**. Původně vladycký rod z okolí Litoměřic je poprvé připomínán roku 1431 při koupi statku Údrče na Karlovarsku. Postupem času se tento rod bohatě rozvětvil a jeho členové zastávali úřady zemských úředníků a hejtmanů. Část z nich byla po roce 1620 postižena konfiskacemi a některé větve rodu zanikly. Z členů rodu vynikl Josef Údrčský, který se stal roku 1750 nejvyšším písařem a Jiří Bořivoj, který byl hejtmanem litoměřického kraje. Nejvýznamnější osobností rodu byl Karel Josef (*1707 +1788). Ten se v c.k. vojsku z nižší důstojnické hodnosti poručíka propracoval až k hodnosti generála a v roce 1754 byl povýšen do stavu říšských svobodných pánů.

Posledním, a rozhodně nejznámějším rodem, který nosil dělený štít, je starý rod původem ze Štýrska, připomínáný již ve 12.století – **Liechtensteinové**. V Čechách je tento rod od roku 1260, kdy Jindřich získal od českého krále Přemysla Otakara II. panství Mikulov na Moravě. Příslušníci tohoto rodu v historii zastávali mnoho významných zemských úřadů. Roku 1608 byl Karel povýšen do knížecího stavu, po porážce na Bílé Hoře jej císař jmenoval zemským místodržitelem a pověřil jej vyšetřováním vzpoury stavů v Čechách. Při následném rozdělování konfiskovaných panství získali příslušníci tohoto rodu ohromný majetek. Roku 1723 bylo liechtensteinské panství Vaduz a Schellenberg povýšeno na Liechtensteinské knížectví. Majetek tohoto rodu v ČR byl zabaven po roce 1945. Od roku 1709 používá rod znak, v jehož 1 čtvrti je slezská orlice, ve 2 čtvrti routová koruna, ve 3 čtvrti znak Opavska, v patě štítu krnovský lovcí roh a ve 4 čtvrti znak Východního Friska - orel s dívčí hlavou. Původní rodový znak je na středovém štítku.

Použitá literatura a prameny:

Jan Halada	Lexikon české šlechty, Akropolis, Praha 1999
J.Janáček, J.Louda	České erby, Albatros, Praha 1998
Milan Mysliveček	Erbovník I., Horizont, Praha 1990
Král z Dobré Vody	Heraldika

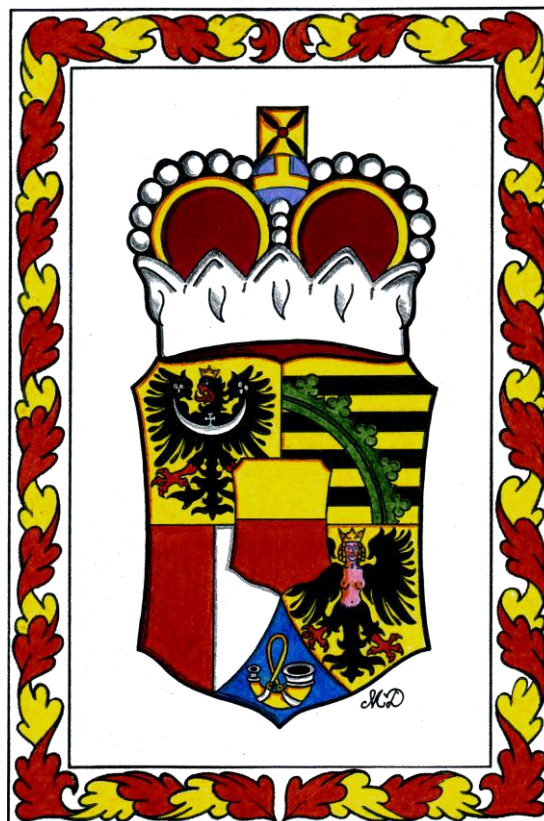
Dobrohostové z Hostouně

Šanovci ze Šanova

Údrčtí z Údrče

z Liechtensteina

Čeští králové

Zajícové z Valdeka

Pluhové z Rabštejna

vévoda Bavorský

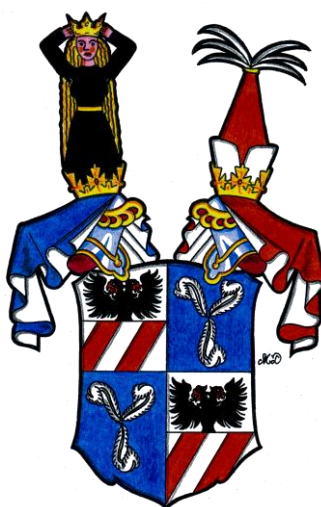
Holičtí ze Šternberka

z Adlaru

z Illburka

Týřovští z Einsiedlu

Popelové z Lobkovic